

Bronisław Michał Boryca

***Sprawozdanie z badania procesu kształcenia
u uczniów kompetencji kluczowych
prowadzonego w roku szkolnym 2022/2023***

Warszawa, październik 2023

Spis treści

1. Wprowadzenie	2
2. Zbiorcze wyniki badania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się, z podziałem na obszary aktywności uczniowskiej, opracowane na podstawie danych zgromadzonych na elektronicznej platformie nadzoru pedagogicznego	3
2.1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji	3
2.2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności	6
2.3. Kompetencje matematyczne	8
2.4. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii	11
2.5. Kompetencje cyfrowe	14
2.6. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się	17
2.7. Kompetencje obywatelskie	20
2.8. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości	23
2.9. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej	26
2.10. Wiedza nauczycieli na temat kompetencji kluczowych w procesie uczenia się	28
2.11. Potrzeby szkół i nauczycieli w zakresie niezbędnego wparcia w procesie kształcenia/rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych	31

1. Wprowadzenie

W Zaleceniu Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. zdefiniowano listę ośmiu kompetencji kluczowych, które uznano za niezbędne każdemu człowiekowi do samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego, zrównoważonego stylu życia, udanego życia w pokojowych społeczeństwach, kierowania życiem w sposób prozdrowotny i aktywnego obywatelstwa. Rozwija się je w perspektywie uczenia się przez całe życie, począwszy od wczesnego dzieciństwa przez całe dorosłe życie za pomocą uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego, we wszystkich kontekstach, w tym w rodzinie, szkole, miejscu pracy, sąsiedztwie i innych społecznościach. Zakresy poszczególnych kompetencji przenikają się i są ze sobą powiązane. Takie umiejętności jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, umiejętności komunikacyjne i negocjacyjne, umiejętności analityczne, kreatywność i umiejętności międzykulturowe są elementem wszystkich kompetencji kluczowych.

Przedmiotowe badanie obejmuje kształcenie kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się formalnego, w zakresie spójnym z najważniejszymi umiejętnościami określonymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Kształcenia kompetencji kluczowych nie należy wiązać z konkretnym przedmiotem nauczania lecz z odpowiednią organizacją i realizacją procesu kształcenia (doborem form i metod), pozwalającą w sposób jak najbardziej efektywny zdobywać wiedzę, kształtować umiejętności i postawy.

Ogólne założenia metodyczne prowadzenia badania kształcenia kompetencji kluczowych w procesie uczenia się, przygotowano w oparciu o materiał opracowany w ramach Projektu „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”.

W badaniu zastosowano trzy narzędzia:

- kwestionariusz ankiety dla dyrektora (AD),
- kwestionariusz ankiety dla nauczyciela prowadzącego zajęcia (AN),
- arkusz obserwacji zajęć (AOZ).

W arkuszu obserwacji zajęć zawarto 31 dyspozycji (aktywności uczniowskich, sytuacji dydaktycznych), w których realizuje się kształcenie kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się. Każdej dyspozycji przyporządkowano kafeterię określającą, jak wielu uczniów zaangażowanych jest w zaobserwowaną sytuację. W ramach prowadzonego w szkole badania, wizytator dokonywał obserwacji pięciu zajęć edukacyjnych, ujętych w arkuszu organizacji szkoły.

W kwestionariuszu ankiety skierowanej do nauczyciela prowadzącego zajęcia oraz do dyrektora szkoły, respondenci w szczególności deklarowali poziom własnych kompetencji kluczowych, wiedzy na temat ich kształcenia/rozwijania oraz oczekiwanego wsparcia w tym zakresie. Wartością dodaną wszystkich pytań narzędziowych było wzbudzenie refleksji na temat istoty i złożoności wszystkich kompetencji kluczowych, form i sposobów ich kształcenia oraz rozwijania w procesie uczenia się przez całe życie.

Badanie realizowane w ramach wspomagania pracy szkół prowadzono w okresie od września 2022 r. do czerwca 2023 r.

2. Zbiorcze wyniki badania kształcenia kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się, z podziałem na obszary aktywności uczniowskiej, opracowane na podstawie danych zgromadzonych na elektronicznej platformie nadzoru pedagogicznego

W roku szkolnym 2022/2023 wspomaganie w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych objęto sześć typów szkół wybranych przez kuratorów oświaty. W badaniach ankietowych wzięło udział 977 dyrektorów oraz 5394 nauczycieli prowadzących obserwowane zajęcia edukacyjne ujęte w arkuszu organizacji szkoły.

Tab. 1. Liczba szkół objętych wspomaganie z podziałem na typy.

Lp.	Typ szkoły	Liczba szkół
1.	szkoła podstawowa	636
2.	liceum ogólnokształcące	125
3.	technikum	116
4.	branżowa szkoła I stopnia	75
5.	branżowa szkoła II stopnia	4
6.	szkoła policealna	21
7.	łączna liczba szkół objętych wspomaganie	977

2.1. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje te obejmują umiejętność czytania i pisania oraz prawidłowego rozumienia informacji pisemnej, wymagają zatem znajomości słownictwa, gramatyki funkcjonalnej i funkcji języka. W ich skład wchodzi świadomość głównych rodzajów interakcji słownej, znajomość pewnego zakresu tekstów literackich i innych, a także głównych cech rozmaitych stylów i rejestrów języka.

Niezbędne jest posiadanie umiejętności komunikowania się w mowie i piśmie w różnych sytuacjach, a także kontrolowania swojego sposobu komunikowania się i dostosowywania go do wymogów sytuacji. Kompetencje te obejmują również umiejętności rozróżniania i wykorzystywania źródeł różnego rodzaju, poszukiwania, gromadzenia i przetwarzania informacji, wykorzystywania odpowiednich pomocy oraz formułowania i wyrażania swoich argumentów w mowie i piśmie w przekonujący sposób, odpowiednio do kontekstu.

W ich zakres wchodzi krytyczne myślenie oraz zdolność oceny informacji i pracy z nimi. Pozytywna postawa odnośnie do rozumienia i tworzenia informacji obejmuje gotowość do krytycznego i konstruktywnego dialogu, wrażliwość na walory estetyczne oraz zainteresowanie interakcją z innymi ludźmi. Wiąże się to ze świadomością oddziaływania

języka na innych ludzi oraz potrzebą rozumienia i używania języka w sposób pozytywny i odpowiedzialny społecznie¹.

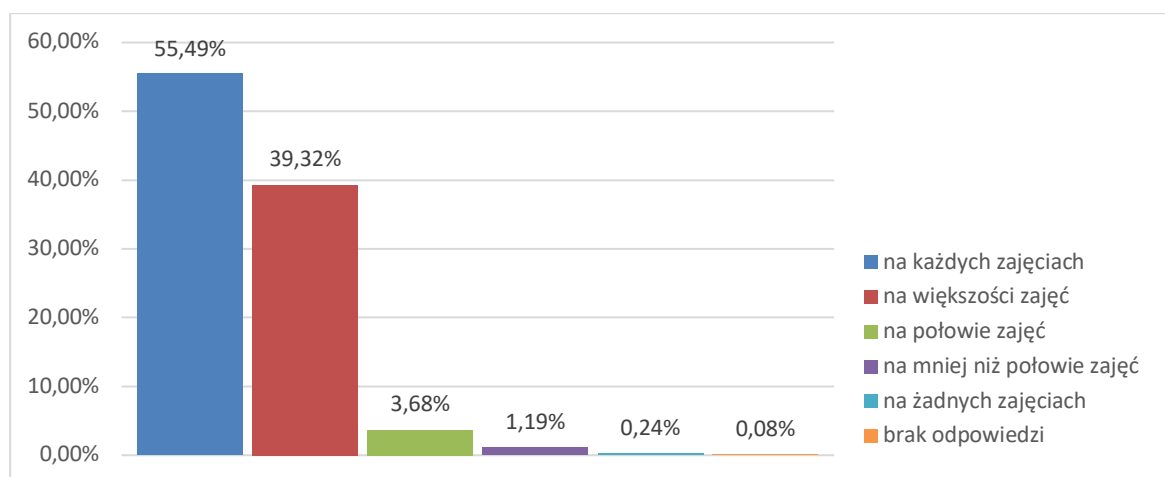
Wyniki badania

W ankietach skierowanych do nauczycieli zdecydowana większość (94,81%) zadeklarowała, że na każdym lub na większości prowadzonych przez siebie zajęć edukacyjnych kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (Wykres 2.1.a).

Z wyników obserwacji lekcji przez wizytatorów wynika, że wśród wszystkich rodzajów aktywności podejmowanych przez uczniów podczas obserwowanych zajęć, rozwijanie kompetencji rozumienia i tworzenia informacji, w największym stopniu realizowane było w zakresie:

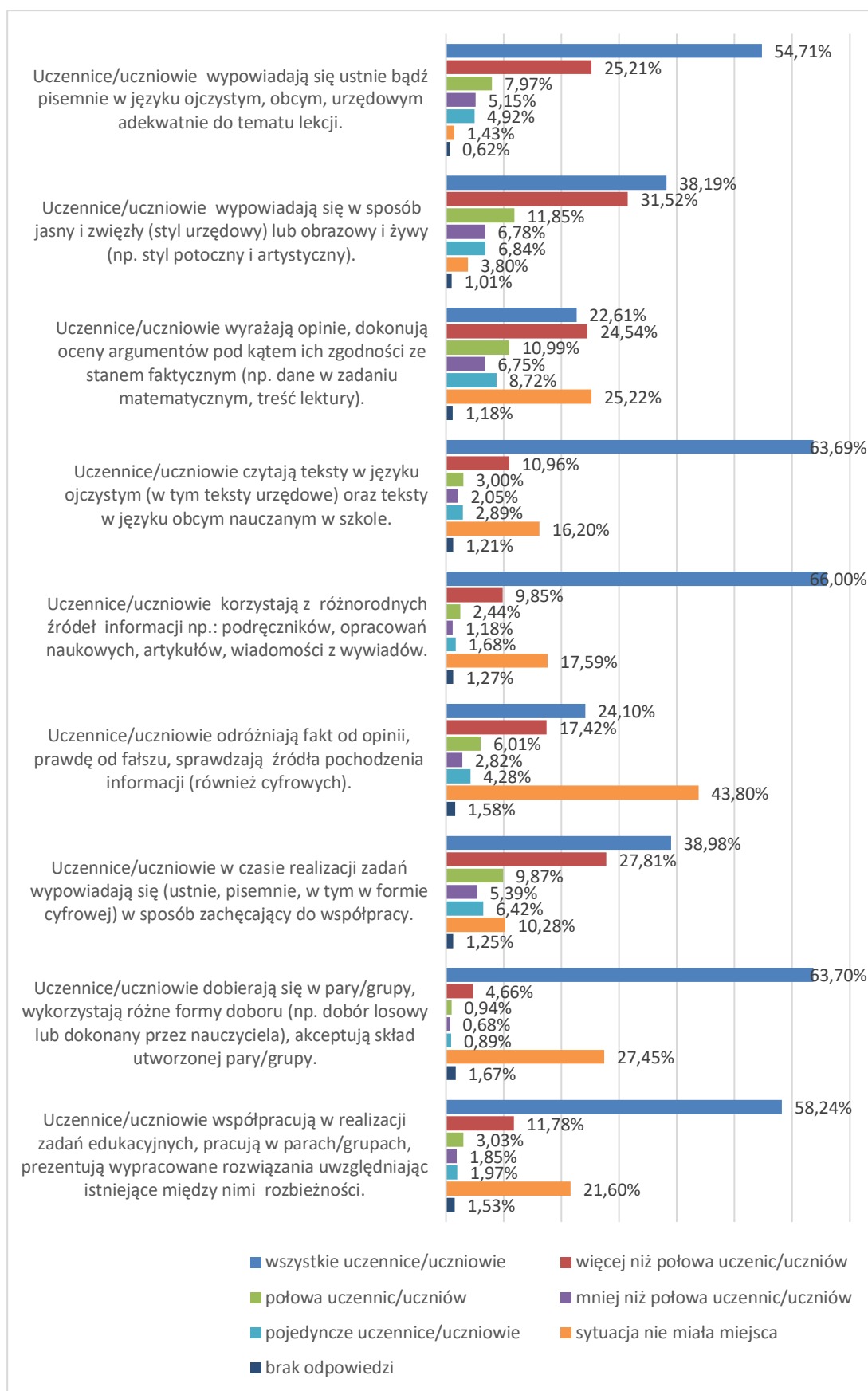
- korzystania z różnych źródeł informacji podczas realizacji zadań edukacyjnych,
- współpracy w realizacji zadań edukacyjnych z wykorzystaniem różnych form doboru grup,
- czytania tekstów w języku ojczystym oraz w języku obcym nauczany w szkole.

W swoich wypowiedziach uczniowie w małym stopniu rozwijali umiejętności krytycznego myślenia, dokonywania oceny argumentów pod kątem ich zgodności ze stanem faktycznym, odróżniania faktów od opinii, prawdy od fałszu oraz sprawdzania źródeł pochodzenia informacji (Wykres 2.1.b).

Wykres 2.1.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji?

¹ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.8.

Wykres 2.1.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

2.2. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

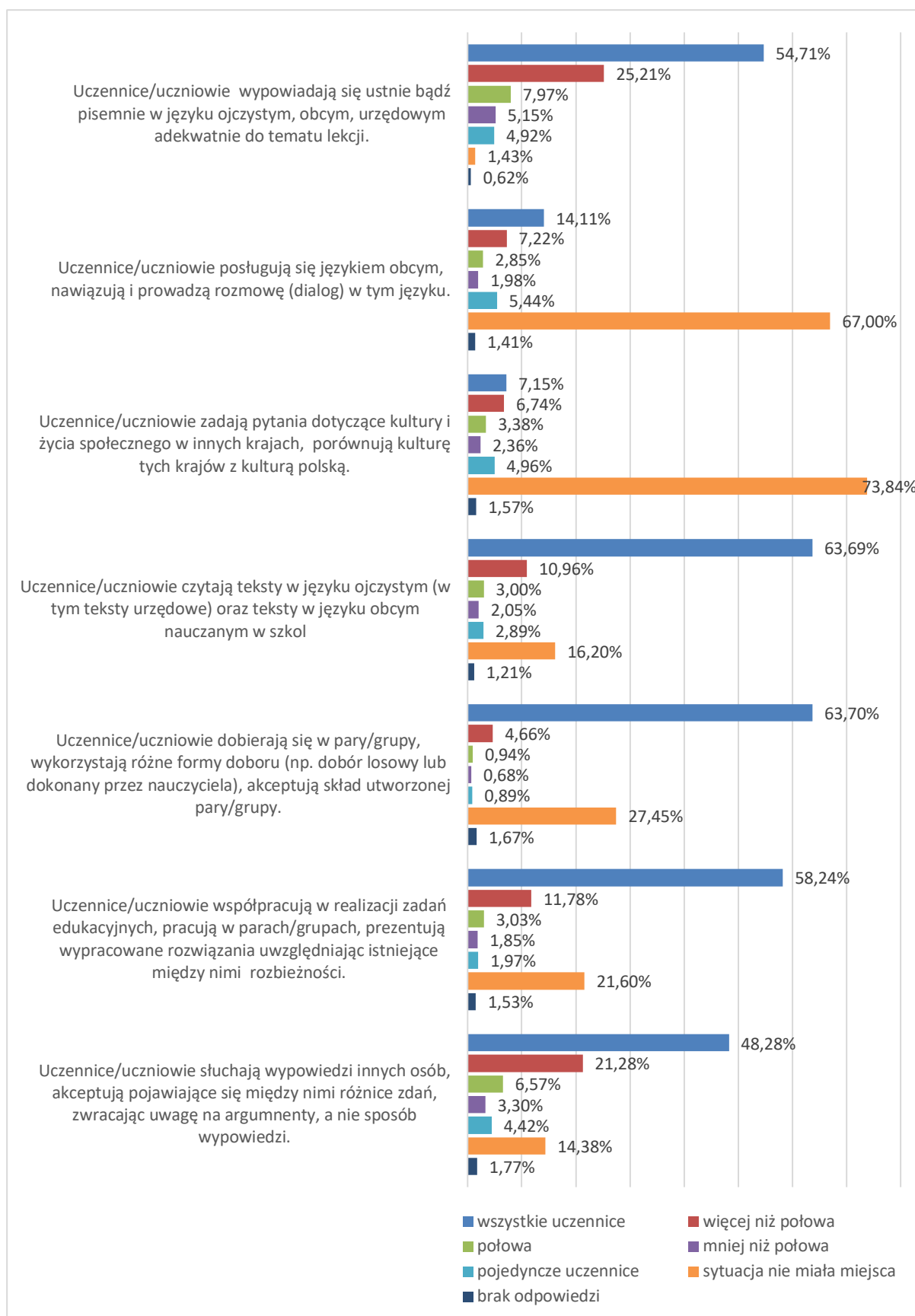
Kompetencje te wymagają znajomości słownictwa i gramatyki funkcjonalnej różnych języków oraz świadomości głównych rodzajów interakcji słownej i rejestrów języka. Istotna jest również znajomość konwencji społecznych oraz aspektu kulturowego i zmienności języków. Zasadniczymi umiejętnościami w zakresie tej kompetencji są zdolność rozumienia komunikatów mówionych, podejmowania, podtrzymywania i kończenia rozmowy oraz czytania, rozumienia i tworzenia tekstów, z różnym poziomem biegłości w poszczególnych językach, odpowiednio do potrzeb danej osoby. Niezbędna jest zdolność do właściwego wykorzystywania narzędzi oraz do uczenia się języków w sposób formalny, pozaformalny i nieformalny przez całe życie.

Pozytywna postawa obejmuje docenianie różnorodności kulturowej, a także zainteresowanie różnymi językami i komunikacją międzykulturową oraz ciekawość ich. Mieści się w tym również poszanowanie indywidualnego profilu językowego każdej osoby, w tym szacunek zarówno dla języka ojczystego osób należących do mniejszości lub pochodzących ze środowisk migracyjnych, jak i docenianie języków urzędowych danego kraju jako wspólnych ram interakcji².

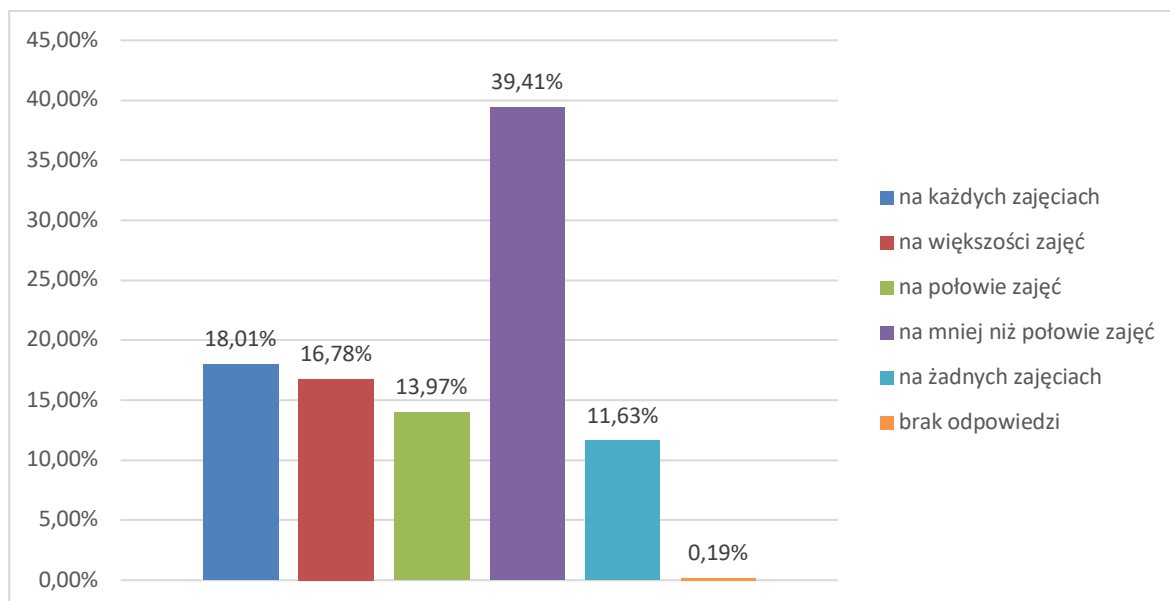
Spośród 5394 ankietowanych nauczycieli 34,79% z nich wskazało, że na większości lub na każdym zajęciach edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie wielojęzyczności. Około 14% badanych podało, że czyni to na połowie swoich zajęć, natomiast 51,04% wskazało, że czyni to na mniej niż połowie zajęć lub nie kształci tych umiejętności na żadnych zajęciach (Wykres 2.2.b).

Dane zebrane w wyniku obserwacji zajęć wskazują, że uczniowie rzadko nawiązują i prowadzą rozmowę w języku obcym. Bardzo rzadko zadają pytania dotyczące kultury i życia społecznego w innych krajach oraz porównują kulturę tych krajów z kulturą polską. Do najczęściej stwierdzanych aktywności uczniowskich sprzyjających kształceniu kompetencji w zakresie wielojęzyczności należą: czytanie tekstu w języku ojczystym/obcym oraz współpraca w realizacji zadań (Wykres 2.2.a).

² Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.8.

Wykres 2.2.a. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie wielojęzyczności.

Wykres 2.2.b. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie wielojęzyczności?

2.3. Kompetencje matematyczne

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Konieczna wiedza w dziedzinie matematyki obejmuje solidną umiejętność liczenia, znajomość miar i struktur, podstawowych operacji i sposobów prezentacji matematycznej, rozumienie terminów i pojęć matematycznych, a także świadomość pytań, na które matematyka może dać odpowiedź.

Niezbędne jest posiadanie umiejętności stosowania podstawowych zasad i procesów matematycznych w codziennych kontekstach prywatnych i zawodowych (np. umiejętności finansowe), a także śledzenia i oceniania ciągów argumentów. Niezbędna jest zdolność rozumowania w sposób matematyczny, rozumienia dowodu matematycznego i komunikowania się językiem matematycznym oraz korzystania z odpowiednich pomocy, w tym danych statystycznych i wykresów, a także rozumienia matematycznych aspektów cyfryzacji³.

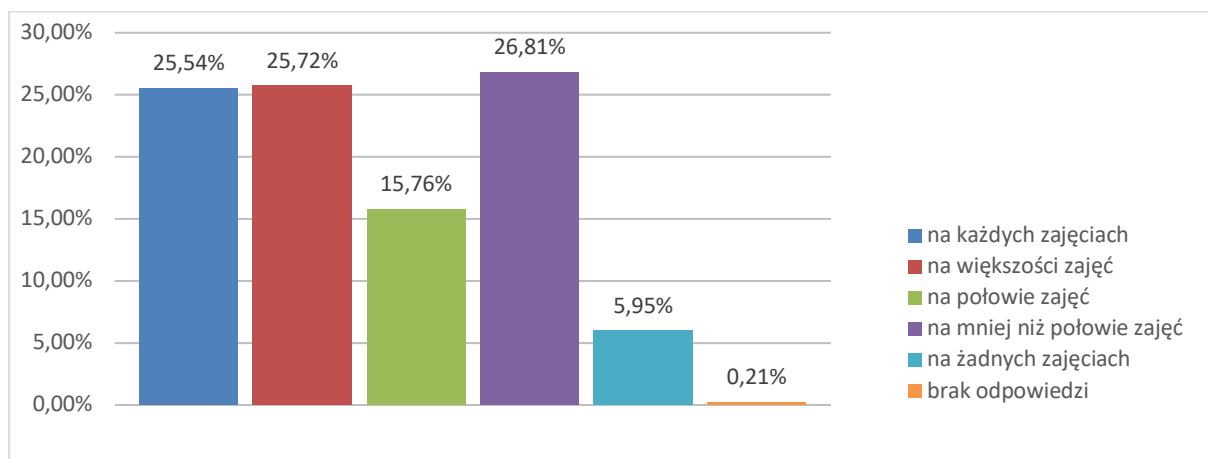
Wyniki badania

Okolo 51% ankietowanych nauczycieli zadeklarowało, że na wszystkich lub większości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje matematyczne, okolo 33% wskazało, że robi to na mniej niż połowie zajęć lub nie czyni tego w ogóle. Niespełna 16% badanych podało, że robi to na połowie prowadzonych zajęć (Wykres 2.3.a).

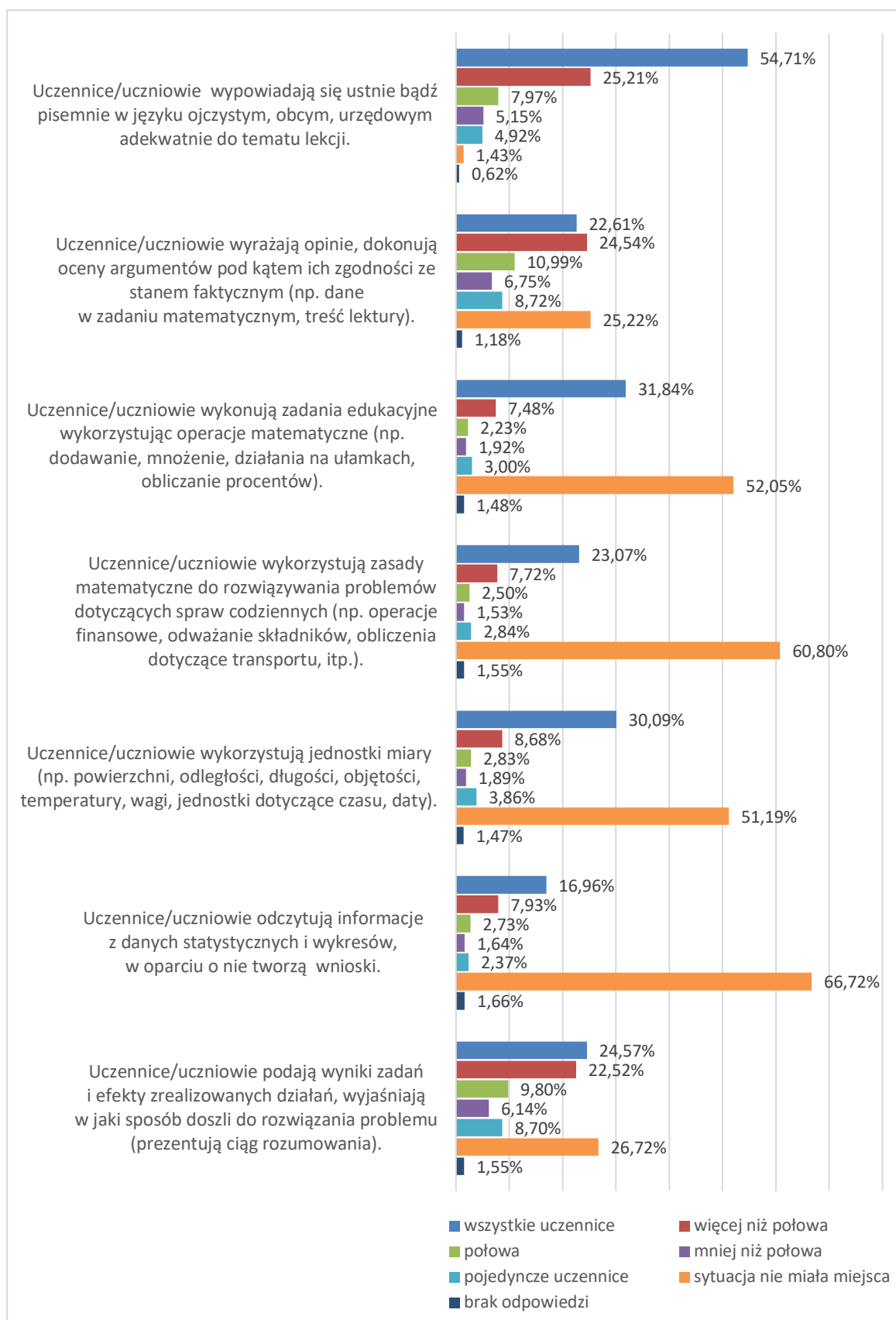
Z informacji pozyskanych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że w aktywnościach uczniowskich dominują wypowiedzi ustne (Wykres 2.3.b). W znacznie mniejszym stopniu ma miejsce wykonywanie zadań z wykorzystaniem operacji matematycznych i jednostek miary,

³ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.9.

czy prezentowanie ciągu rozumowania. Najrzadziej uczniowie przejawiali aktywność w zakresie pozyskiwania informacji z danych statystycznych i wykresów, wyrażania opinii i oceny argumentów pod kątem ich zgodności ze stanem faktycznym oraz korzystania z zasad matematycznych w rozwiązywaniu problemów dotyczących codzienności.

Wykres 2.3.a (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje matematyczne?

Wykres 2.3.b (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami matematycznymi.

2.4. Kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

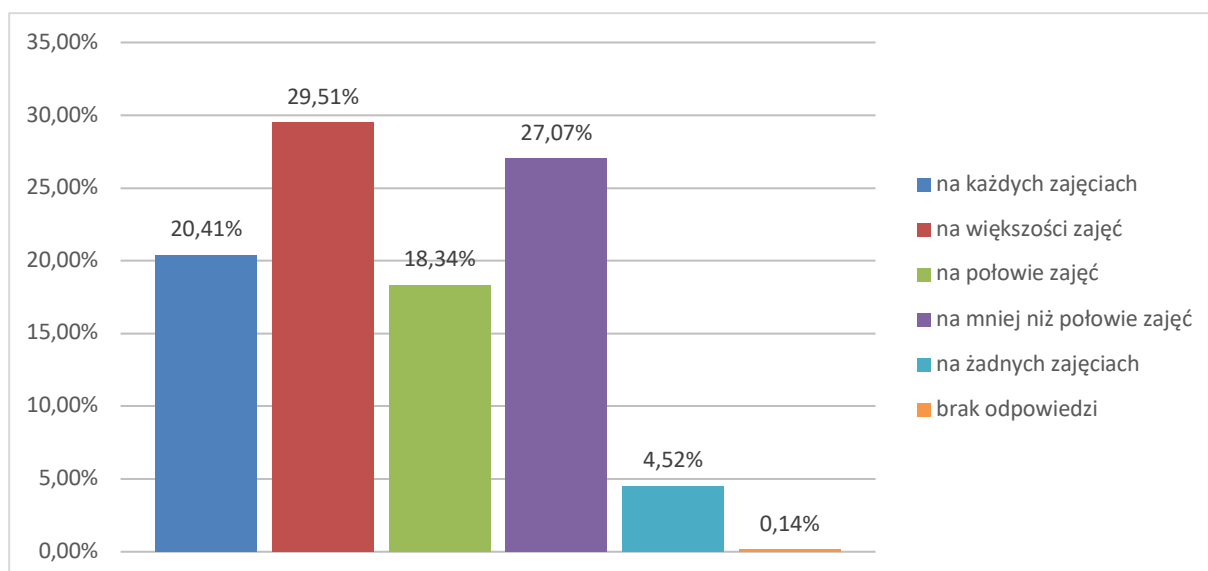
W przypadku nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii, niezbędna wiedza obejmuje główne zasady rządzące światem przyrody, podstawowe pojęcia naukowe, teorie, zasady i metody, technologię oraz produkty i procesy technologiczne, a także rozumienie wpływu nauki, technologii, inżynierii i ogólnie działalności człowieka na świat przyrody. Kompetencje te powinny umożliwiać lepsze rozumienie korzyści, ograniczeń i zagrożeń dla ogółu społeczeństwa wynikających z teorii i zastosowań naukowych oraz technologii (w odniesieniu do podejmowania decyzji, wartości, kwestii moralnych, kultury itp.). Umiejętności obejmują rozumienie nauki jako procesu badawczego prowadzonego za pomocą konkretnych metod, w tym obserwacji i kontrolowanych eksperymentów, zdolność do wykorzystywania logicznego i racjonalnego myślenia do weryfikowania hipotez, a także gotowość do rezygnacji z własnych przekonań, jeżeli są one sprzeczne z nowymi odkryciami naukowymi. Obejmuje to zdolność do wykorzystywania i posługiwania się narzędziami i urządzeniami technicznymi oraz danymi naukowymi do osiągnięcia celu bądź podjęcia decyzji lub wyciągnięcia wniosku na podstawie dowodów. Niezbędna jest również zdolność do rozpoznania zasadniczych cech postępowania naukowego oraz zdolność przedstawiania wniosków i sposobów rozumowania, które do tych wniosków doprowadziły. Kompetencje obejmują postawy krytycznego rozumienia i ciekawości, poszanowanie kwestii etycznych oraz wspieranie zarówno bezpieczeństwa, jak i zrównoważenia środowiskowego, w szczególności w odniesieniu do postępu naukowo-technicznego w indywidualnym kontekście danej osoby, jej rodziny i społeczności oraz zagadnień globalnych⁴.

Wyniki badania

Spośród 5394 ankietowanych nauczycieli około 50% z nich wskazało, że na każdym lub większości zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. Około 31% podało, że czyni to na mniej niż połowie zajęć lub nie kształci tych umiejętności na żadnych zajęciach (Wykres 2.4.a).

Dane zebrane w wyniku obserwacji zajęć wskazują, że uczniowie w niewielkim stopniu kształcą/rozwijają kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii. Wśród aktywności uczniowskich odnotowanych przez wizytatorów, dominują wypowiedzi ustne lub pisemne, kreatywne rozwiązywanie problemów, prowadzenie rozumowania, stawianie hipotez, weryfikacja rozwiązań i formułowanie uogólnień. Uczniowie bardzo rzadko przeprowadzają doświadczenia i eksperymenty, odwołują się do najnowszych odkryć i badań naukowych oraz zwracają uwagę na korzyści i zagrożenia mogące pojawić się w wyniku dokonującego się postępu technicznego i technologicznego (Wykres 2.4.b).

⁴ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.9.

Wykres 2.4.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii?

Wykres 2.4.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii.

2.5. Kompetencje cyfrowe

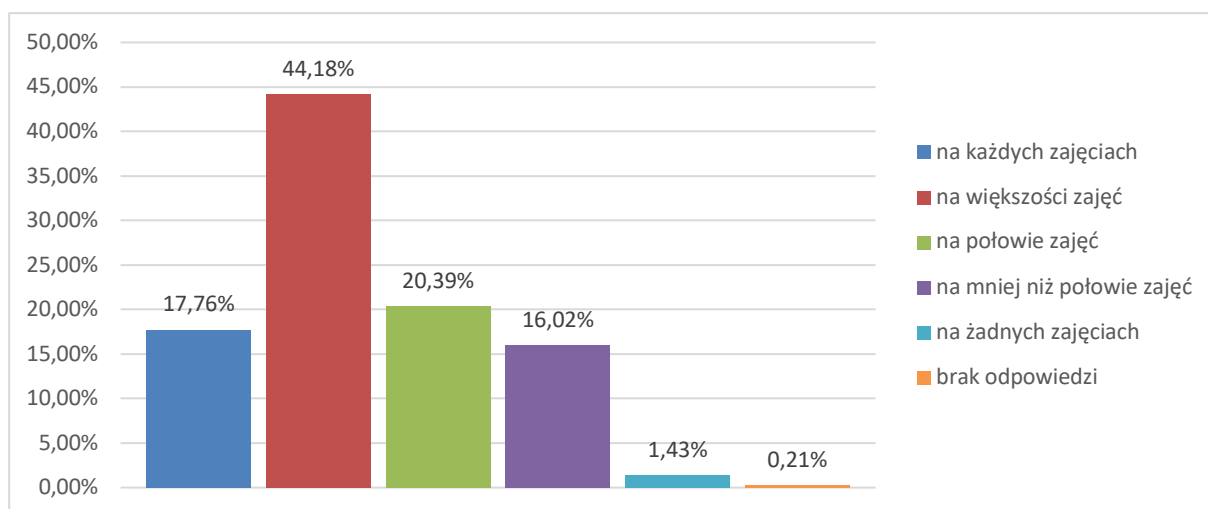
Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Niezbędne są rozumienie, w jaki sposób technologie cyfrowe mogą pomagać w komunikowaniu się, kreatywności i innowacjach oraz świadomość związanych z nimi możliwości, ograniczeń, skutków i zagrożeń. Niezbędne jest rozumienie ogólnych zasad, mechanizmów i logiki leżących u podstaw ewoluujących technologii cyfrowych oraz znajomość podstawowych funkcji i korzystanie z różnych rodzajów urządzeń, oprogramowania i sieci. Niezbędne są przyjmowanie krytycznego podejścia do trafności, wiarygodności i wpływu informacji i danych udostępnianych drogą cyfrową oraz świadomość prawnych i etycznych zasad związanych z korzystaniem z technologii cyfrowych. Niezbędna jest zdolność do korzystania z technologii cyfrowych w celu wsparcia aktywnej postawy obywatelskiej i włączenia społecznego, współpracy z innymi osobami oraz kreatywności w realizacji celów osobistych, społecznych i biznesowych. Umiejętności obejmują zdolność do korzystania z treści cyfrowych, uzyskiwania do nich dostępu, ich filtrowania, oceny, tworzenia, programowania i udostępniania. Niezbędna jest zdolność do zarządzania informacjami, treściami, danymi i tożsamościami cyfrowymi oraz do ich ochrony, a także do rozpoznawania i skutecznego wykorzystywania oprogramowania, urządzeń, sztucznej inteligencji lub robotów. Korzystanie z technologii i treści cyfrowych wymaga refleksyjnego i krytycznego, a zarazem pełnego ciekawości, otwartego i perspektywicznego nastawienia do ich rozwoju. Wymaga również etycznego, bezpiecznego i odpowiedzialnego podejścia do stosowania tych narzędzi⁵.

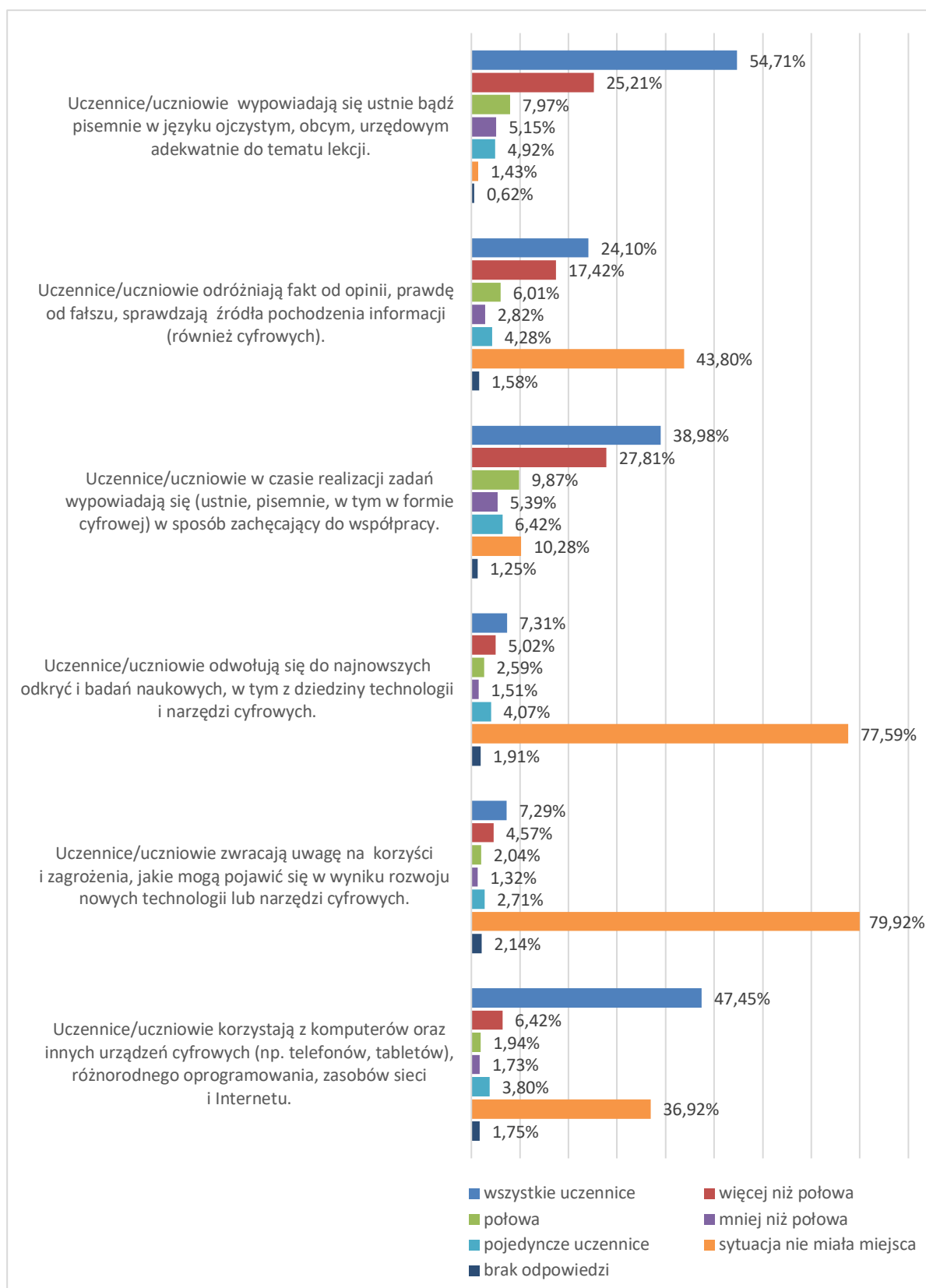
Wyniki badania

Ponad 60% nauczycieli zadeklarowało, że kompetencje cyfrowe uczniów kształci/rozwija na każdych lub większości prowadzonych zajęć (Wykres 2.5.a). Około 36% wskazało, że robi to na połowie lub na mniej niż połowie zajęć. niespełna 1,5% ankietowanych nauczycieli podało, że kompetencje cyfrowe nie kształci na żadnych zajęciach. Wśród aktywności uczniowskich sprzyjających kształceniu kompetencji cyfrowych, najczęściej obserwowano komunikowanie się (adekwatnie do tematu zajęć) w sposób zachęcający do współpracy, korzystanie z komputerów i innych urządzeń cyfrowych, odróżnianie faktów od opinii i krytyczne podchodzenie do źródeł informacji. W swojej aktywności uczniowie w bardzo małym stopniu odwoływali się do dokonującego się postępu w dziedzinie technologii i narzędzi cyfrowych oraz korzyści i zagrożeń jakie mogą wiązać się z tym procesem (Wykres 2.5.b).

⁵ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.9.

Wykres 2.5.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje cyfrowe?

Wykres 2.5.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami cyfrowymi.

2.6. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Dla udanych relacji międzyludzkich i uczestnictwa w życiu społecznym niezbędne jest rozumienie zasad postępowania i porozumiewania się, ogólnie przyjętych w różnych społeczeństwach i środowiskach. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się wymagają również znajomości elementów zdrowia psychicznego i fizycznego oraz zdrowego stylu życia. Obejmują one znajomość własnych preferowanych strategii uczenia się, swoich potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji oraz różnych sposobów rozwijania kompetencji i szukania możliwości kształcenia, szkolenia i rozwoju kariery zawodowej czy dostępnego poradnictwa i wsparcia.

Umiejętności obejmują zdolność określania swoich możliwości, koncentracji, radzenia sobie ze złożonością, krytycznej refleksji i podejmowania decyzji. Mieszczą się w tym zdolność uczenia się i pracy w grupie i indywidualnie, a także organizacji swojej nauki, wytrwałości w nauce, jej oceny i dzielenia się nią, poszukiwania wsparcia, o ile to potrzebne, oraz skutecznego zarządzania własną karierą zawodową i interakcjami społecznymi. Niezbędna jest odporność oraz umiejętność radzenia sobie z niepewnością i stresem. Konieczna jest zdolność do konstruktywnego porozumiewania się w różnych środowiskach, do pracy zespołowej i negocjowania. Obejmuje to okazywanie tolerancji, wyrażanie i rozumienie różnych punktów widzenia, a także zdolność tworzenia poczucia pewności i odczuwania empatii.

Kompetencje te opierają się na pozytywnej postawie wobec własnego dobrostanu osobistego, społecznego i fizycznego oraz uczenia się przez całe życie. Opierają się na współpracy, asertywności i prawości. Obejmują one poszanowanie różnorodności innych osób i ich potrzeb oraz gotowość do pokonywania uprzedzeń i osiągania kompromisu. Niezbędna jest zdolność do określania i wyznaczania celów, motywowania się oraz rozwijania odporności i pewności, by dążyć do osiągania sukcesów w uczeniu się przez całe życie. Nastawienie na rozwiązywanie problemów sprzyja zarówno procesowi uczenia się, jak i zdolności do pokonywania przeszkód i do radzenia sobie ze zmianami. Obejmuje to chęć wykorzystywania wcześniejszych doświadczeń w uczeniu się i doświadczeń życiowych, a także ciekawość w poszukiwaniu możliwości uczenia się i rozwijania w różnorodnych sytuacjach życiowych⁶.

Wyniki badania

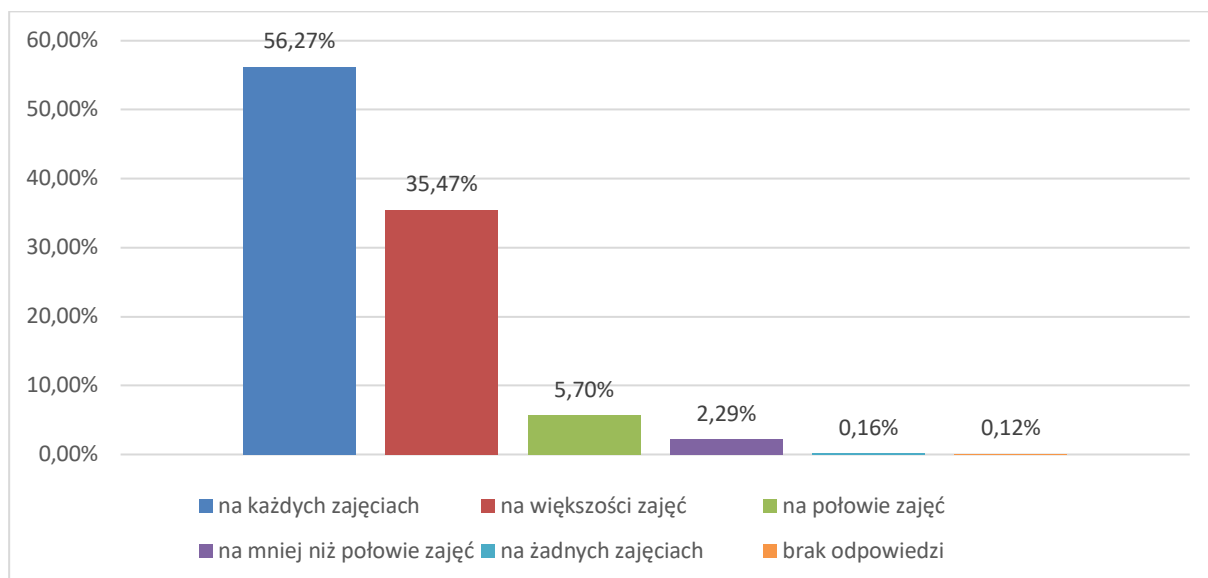
Ponad 90% nauczycieli zadeklarowało, że na każdym lub na większości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się. Około 8% podało, że czyni to na połowie lub na mniej niż połowie zajęć (Wykres 2.6.a).

Z obserwacji zajęć prowadzonych przez wizytatorów wynika, że w zdecydowanej większości uczniowie znają i rozumieją cele uczenia się. W realizacji zadań współpracują w zespołach, prezentują wypracowane rozwiązania uwzględniając istniejące między nimi różnice.

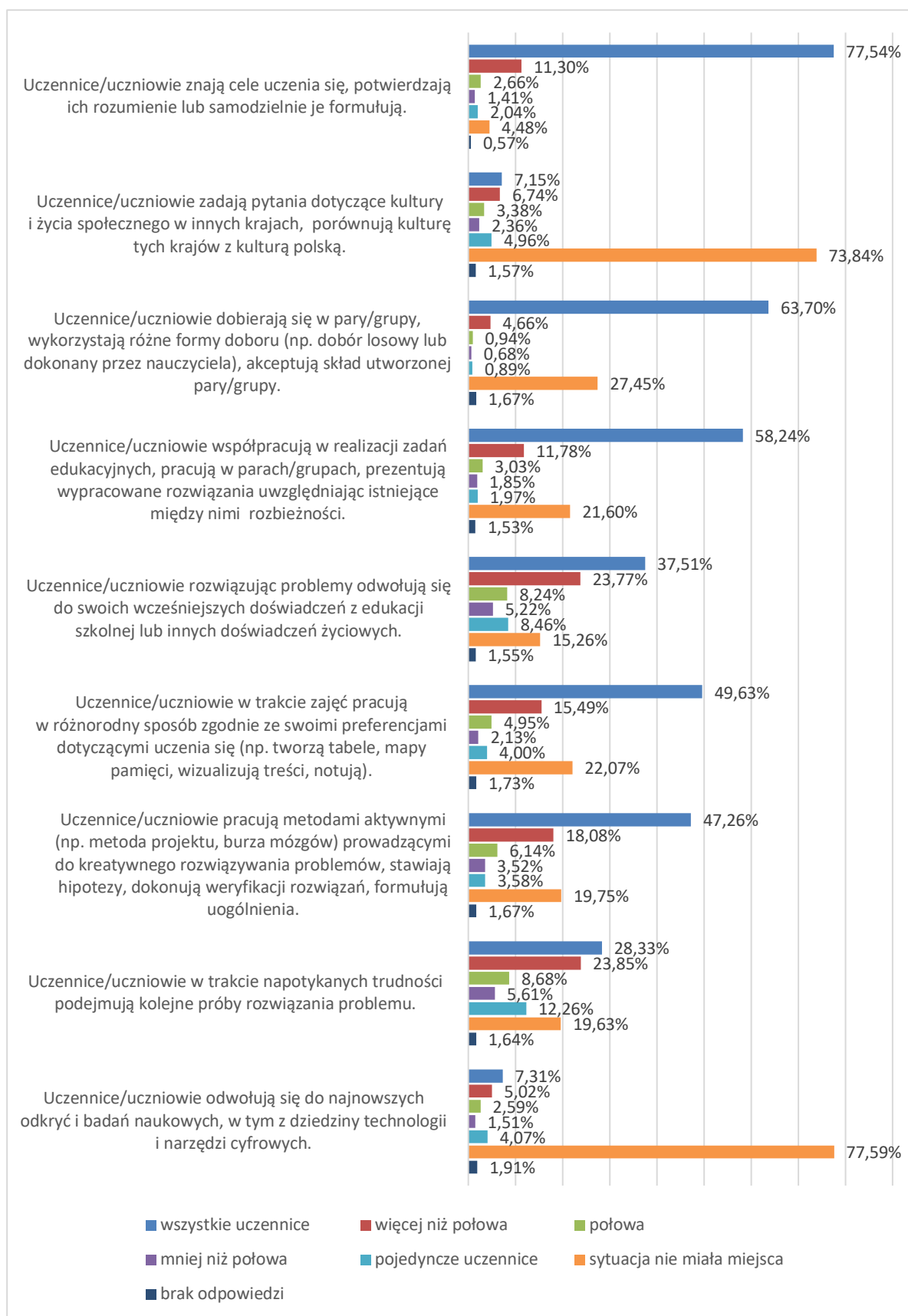
Nieco mniejsza liczba uczniów pracuje metodami aktywnymi prowadzącymi do kreatywnego rozwiązywania problemów, zgodnie ze swoimi preferencjami dotyczącymi uczenia się.

⁶ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.10.

Rozwiązując problemy, uczniowie rzadko odwołują się do wcześniejszych doświadczeń. W czasie napotykanym trudności, rzadko podejmują kolejne próby rozwiązania problemu. Bardzo mała liczba uczniów odwołuje się do najnowszych odkryć i badań naukowych (Wykres 2.6.b).

Wykres 2.6.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się?

Wykres 2.6.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami osobistymi, społecznymi i w zakresie umiejętności uczenia się.

2.7. Kompetencje obywatelskie

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje obywatelskie opierają się na znajomości podstawowych pojęć i zjawisk dotyczących osób, grup, organizacji zawodowych, społeczeństwa, gospodarki i kultury. Obejmuje to rozumienie wspólnych europejskich wartości, wyrażonych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej oraz w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. Kompetencje te obejmują również znajomość spraw współczesnych, jak i krytyczne rozumienie głównych wydarzeń w historii narodowej, europejskiej i światowej. Ponadto mieszczą w sobie świadomość celów, wartości i polityk, jakimi kierują się ruchy społeczne i polityczne, a także zrównoważonych systemów, w szczególności świadomość zmian klimatu i zmian demograficznych w wymiarze globalnym i ich przyczyn. Niezbędna jest znajomość integracji europejskiej, jak również świadomość różnorodności i tożsamości kulturowych w Europie i na świecie. Obejmuje to rozumienie wielokulturowych i społeczno-ekonomicznych wymiarów społeczeństw europejskich, a także wkładu narodowej tożsamości kulturowej w tożsamość europejską.

Umiejętności składające się na kompetencje obywatelskie odnoszą się do zdolności skutecznego angażowania się, wraz z innymi ludźmi, na rzecz wspólnego lub publicznego interesu, w tym na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. Obejmuje to krytyczne myślenie i całościowe rozwiązywanie problemów, a także umiejętność formułowania argumentów oraz konstruktywnego uczestnictwa w działaniach społeczności i w procesach podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach, od lokalnego i krajowego, po europejski i międzynarodowy. Obejmuje to również zdolność do dostępu do tradycyjnych i nowych form mediów, do ich krytycznego rozumienia i interakcji z nimi, a także znajomość roli i funkcji mediów w demokratycznych społeczeństwach.

Fundamentem odpowiedzialnej i konstruktywnej postawy jest poszanowanie praw człowieka jako podstawy demokracji. Konstruktywne uczestnictwo obejmuje gotowość do udziału w demokratycznym procesie decyzyjnym na wszystkich szczeblach oraz w działalności obywatelskiej. Obejmuje ono popieranie różnorodności społecznej i kulturowej, równouprawnienia płci oraz spójności społecznej, zrównoważonego stylu życia, promowanie kultury pokoju i braku przemocy, gotowość do poszanowania prywatności innych osób oraz przyjmowania odpowiedzialności za środowisko. Zainteresowanie wydarzeniami politycznymi i społeczno-gospodarczymi, naukami humanistycznymi i komunikacją międzykulturową są niezbędne w celu przygotowania się do tego, by przezwyciężyć uprzedzenia i osiągać kompromisy tam, gdzie to potrzebne, oraz zapewnić sprawiedliwość społeczną i uczciwość⁷.

Wyniki badania

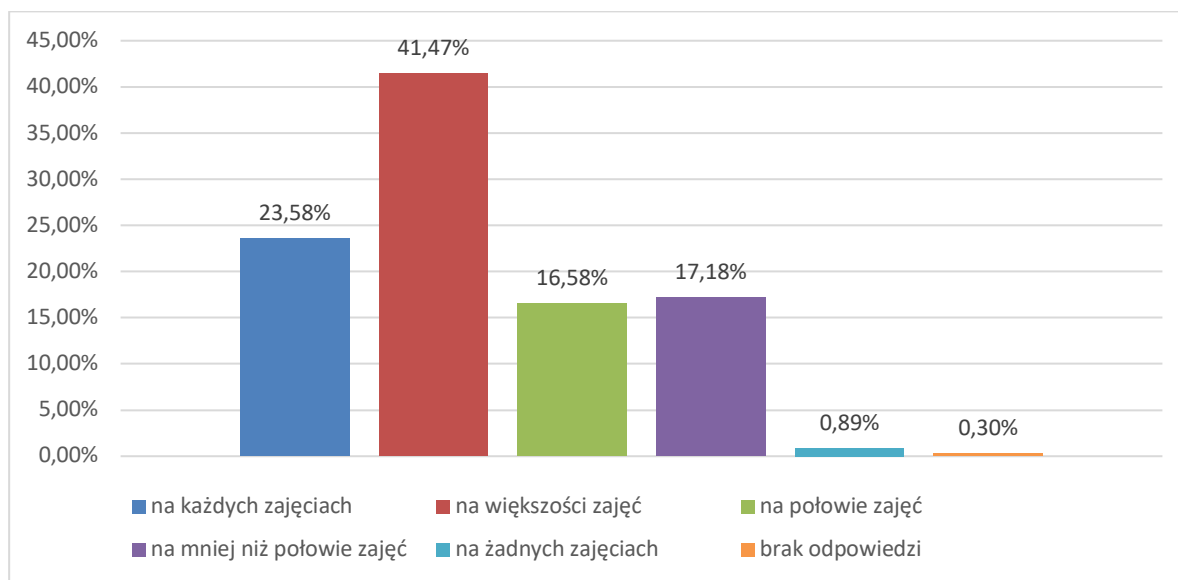
Ponad 65% nauczycieli zadeklarowało, że na każdych lub większości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija swoich uczniów kompetencje obywatelskie.

Okolo 34% wskazało, że czyni to na połowie lub na mniej niż połowie zajęć (Wykres 2.7.a).

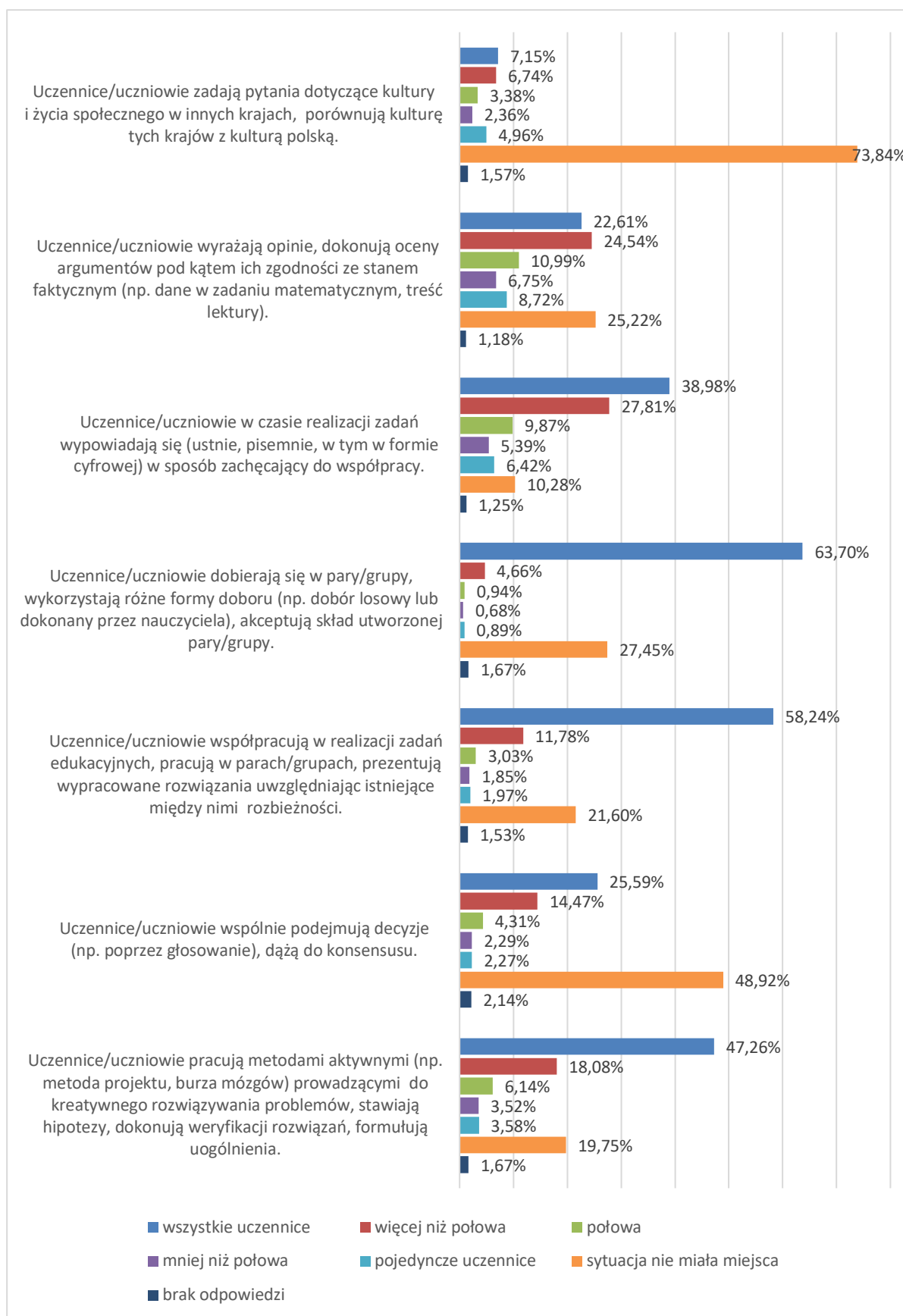
Z analizy danych zebranych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że spośród aktywności uczniowskiej sprzyjającej kształceniu kompetencji obywatelskich, najczęściej miały miejsce: tworzenie zespołów roboczych, współpraca w grupach połączona z prezentacją wypracowanych rozwiązań oraz praca metodami aktywnymi prowadząca do kreatywnego

⁷ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.10.

rozwiązywania problemów. Podczas obserwowanych zajęć uczniowie bardzo rzadko odnosili się do kultury i życia społecznego w innych krajach. Rzadko też uczestniczyli w procesie wspólnego podejmowania decyzji i poszukiwania konsensusu oraz oceny argumentów pod kątem ich zgodności ze stanem faktycznym (Wykres 2.7.b).

Wykres 2.7.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje obywatelskie?

Wykres 2.7.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami obywatelskimi.

2.8. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości wymagają świadomości istnienia różnych kontekstów i różnych możliwości pozwalających przekształcać pomysły w działanie w sferze osobistej, społecznej i zawodowej, a także rozumienia procesu ich powstawania. Niezbędna jest znajomość i rozumienie podejść do planowania i zarządzania projektami, obejmujących zarówno procesy, jak i zasoby. Konieczne jest rozumienie procesów ekonomicznych oraz szans i wyzwań społecznych i gospodarczych stojących przed pracodawcą, organizacją lub społeczeństwem. Niezbędna jest również świadomość zasad etycznych, wyzwań w zakresie zrównoważonego rozwoju, a także własnych atutów i słabości.

Umiejętności w zakresie przedsiębiorczości opierają się na kreatywności – obejmującej wyobraźnię, myślenie strategiczne i rozwiązywanie problemów – oraz na krytycznej i konstruktywnej refleksji w ramach ewoluujących procesów twórczych i na innowacji. Obejmują one zdolność pracy samodzielnej i zespołowej, mobilizowania zasobów (ludzi i przedmiotów) oraz prowadzenia działalności gospodarczej. Uwzględnia to również zdolność podejmowania decyzji finansowych związanych z kosztem i wartością. Kluczowe znaczenie ma zdolność skutecznego komunikowania się i negocjowania z innymi osobami, a także radzenia sobie z niepewnością, dwuznacznością i ryzykiem jako elementami procesu podejmowania świadomych decyzji.

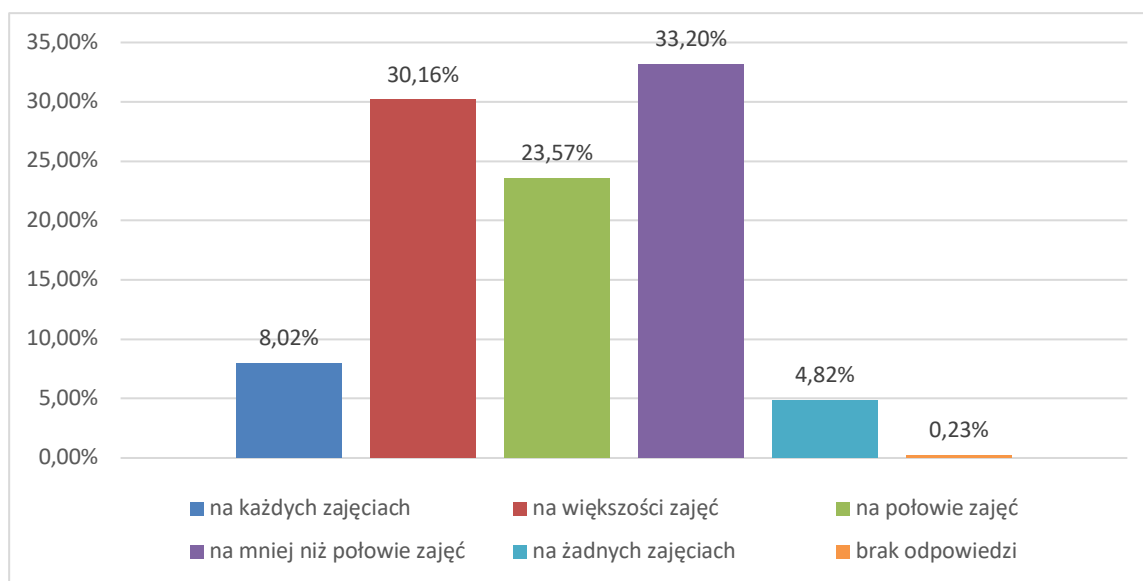
Postawa przedsiębiorcza charakteryzuje się zmysłem inicjatywy i poczuciem sprawczości, proaktywnością, otwartością na przyszłość, odwagą i wytrwałością w dążeniu do celów. Obejmuje pragnienie motywowania innych osób i doceniania ich pomysłów, odczuwanie empatii i troskę o innych ludzi i świat, a także przyjmowanie odpowiedzialności i postaw etycznych w całym procesie⁸.

Wyniki badania

Około 38% ankietowanych nauczycieli zadeklarowało, że na każdych lub większości obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie przedsiębiorczości, 33,20% wskazało, że na mniej niż połowie, a 4,82% stwierdziło, że nie czyni tego na żadnych zajęciach (Wykres 2.8.a).

Z danych zebranych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że kształceniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji w zakresie przedsiębiorczości, najpowszechniej sprzyjała znajomość i rozumienie celów uczenia się, kreatywne rozwiązywanie problemów poprzez stawianie hipotez i weryfikację rozwiązań oraz wypracowywanie kompromisów z uwzględnieniem istniejących wśród członków zespołów rozbieżności. Na zdecydowanej większości zajęć nie zaobserwowano, aby w swojej aktywności uczniowie uwzględniali zyski i straty wynikające z podejmowanych działań. W trakcie napotykanymi trudnościami mała liczba uczniów podejmowała kolejne próby rozwiązania problemów (Wykres 2.8.b).

⁸ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.11.

Wykres 2.8.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie przedsiębiorczości?

Wykres 2.8.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie przedsiębiorczości.

2.9. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej

Niezbędna wiedza, umiejętności i postawy powiązane z tymi kompetencjami

Kompetencje te wymagają znajomości lokalnych, regionalnych, krajowych, europejskich i ogólnoswiatowych kultur i sposobów ekspresji, w tym ich języków, dziedzictwa i tradycji oraz produktów kulturowych, a także zrozumienia, w jaki sposób te ekspresje mogą wpływać na siebie wzajemnie i na pomysły poszczególnych osób. Obejmuje to rozumienie różnych sposobów przekazywania idei między twórcą, uczestnikiem i publicznością w tekstach pisanych, drukowanych i cyfrowych, teatrze, filmie, tańcu, grach, sztuce i wzornictwie, muzyce, rytuałach i architekturze, a także w formach hybrydowych. Wymaga to rozumienia własnej tożsamości twórczej i dziedzictwa kulturowego w świecie różnorodności kulturowej oraz tego, jak sztuka i inne formy kulturalne mogą być sposobem zarówno postrzegania, jak i kształtowania świata.

Umiejętności obejmują zdolność empatycznego wyrażania i interpretowania figuratywnych i abstrakcyjnych idei, doświadczeń i emocji, a także zdolność czynienia tego w ramach różnych rodzajów sztuki i innych form kulturalnych. Obejmują również zdolność identyfikowania i wykorzystywania możliwości uzyskania wartości osobistej, społecznej lub komercyjnej za pomocą sztuki i innych form kulturalnych oraz zdolność angażowania się w procesy twórcze, zarówno w sposób indywidualny, jak i zespołowy.

Kluczowe znaczenie ma otwartość wobec różnorodności ekspresji kulturalnej i jej poszanowanie, wraz z etycznym i odpowiedzialnym podejściem do własności intelektualnej i kulturowej. Pozytywna postawa obejmuje również ciekawość świata, otwartość na wyobrażanie sobie nowych możliwości oraz gotowość do uczestniczenia w doświadczeniach kulturalnych⁹.

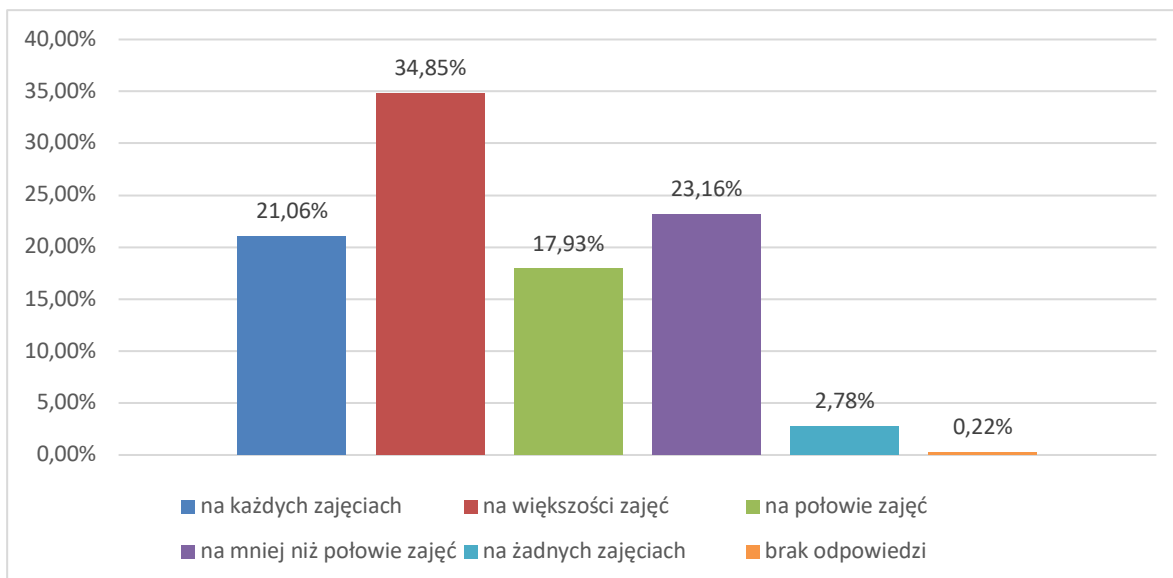
Wyniki badania

Niewiele ponad połowa ankietowanych nauczycieli (55,91%) zadeklarowała, że na każdym lub na większości zajęć edukacyjnych kształci lub rozwija u swoich uczniów kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, 25,94% stwierdziło, że robi to na mniej niż połowie zajęć lub nie czyni tego na żadnych zajęciach (Wykres 2.9.a).

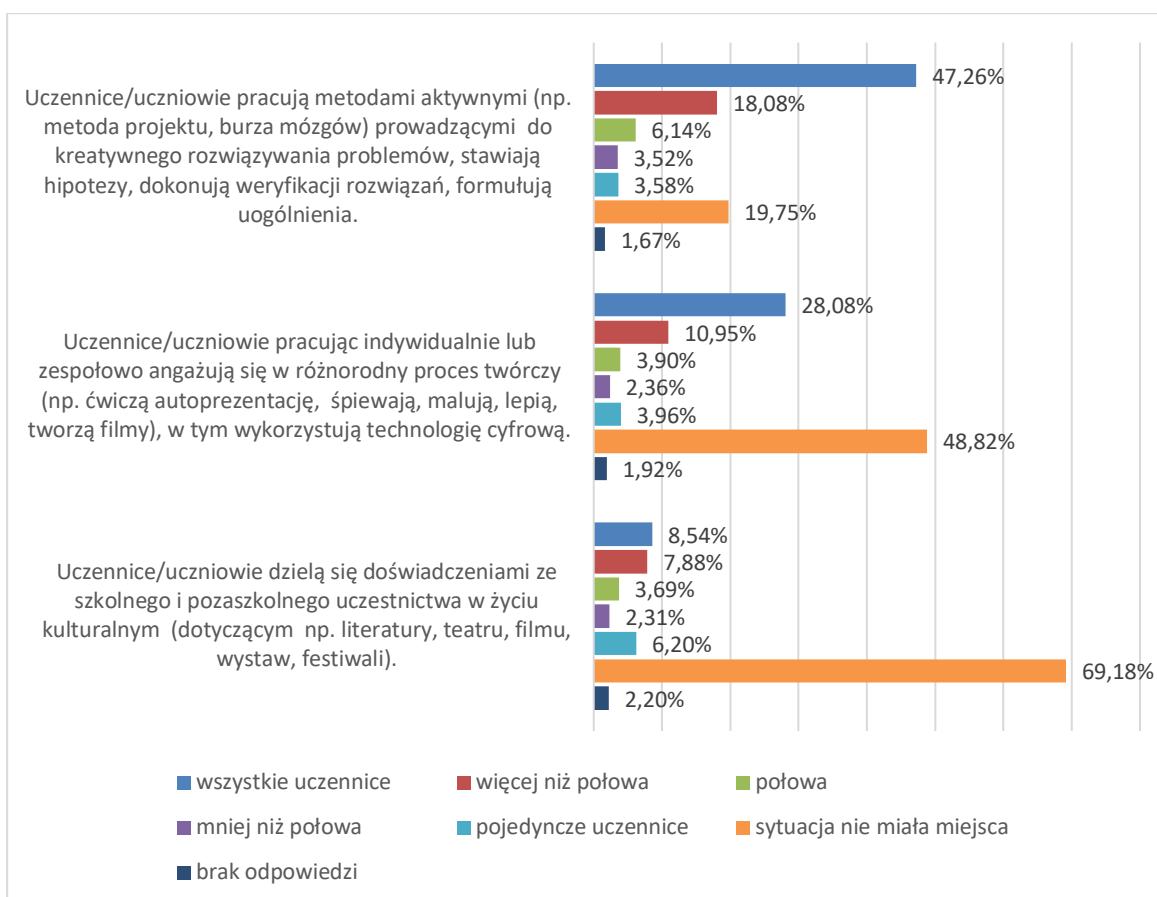
Z danych zebranych w wyniku obserwacji zajęć wynika, że najczęściej występującą formą aktywności uczniowskiej sprzyjającej rozwijaniu kompetencji w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej była praca metodami aktywnymi prowadząca do kreatywnego rozwiązywania problemów, stawianie hipotez i weryfikacja rozwiązań.

Uczniowie rzadko angażowali się w określone formy ekspresji kulturalnej i bardzo rzadko dzielili się doświadczeniami ze szkolnego lub pozaszkolnego uczestnictwa w życiu kulturalnym (Wykres 2.9.b).

⁹ Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, (2018/C 189/01), s.11.

Wykres 2.9.a. (AN) Jak często podczas obowiązkowych zajęć edukacyjnych, kształci lub rozwija Pan/Pani u swoich uczniów kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej?

Wykres 2.9.b. (AOZ) Obserwowane aktywności uczniowskie, powiązane z kompetencjami w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

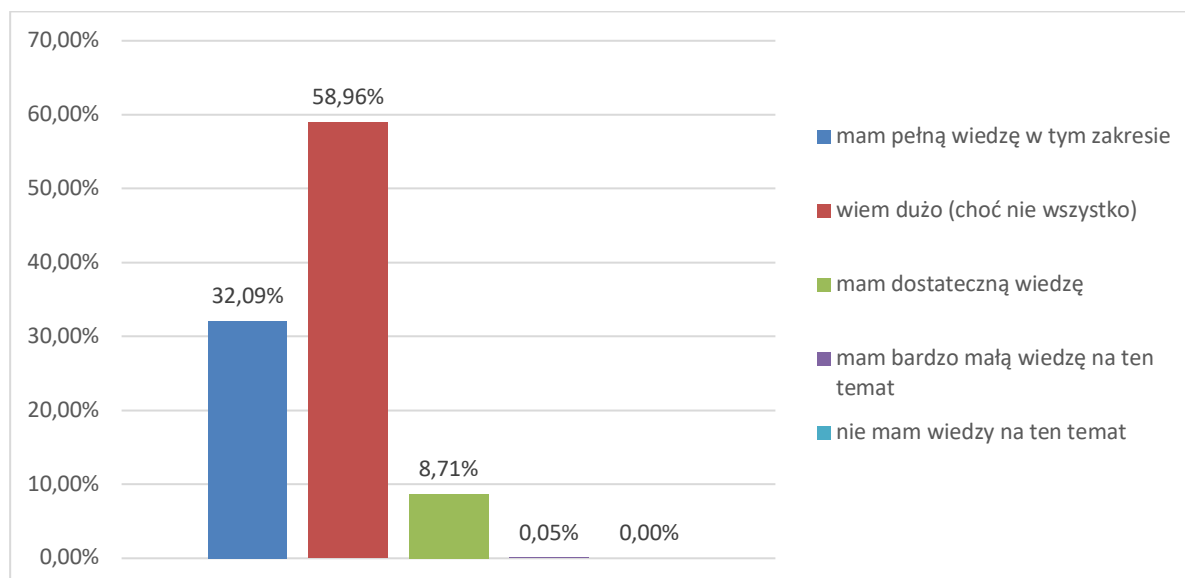
2.10. Wiedza nauczycieli na temat kompetencji kluczowych w procesie uczenia się

Wyniki badania

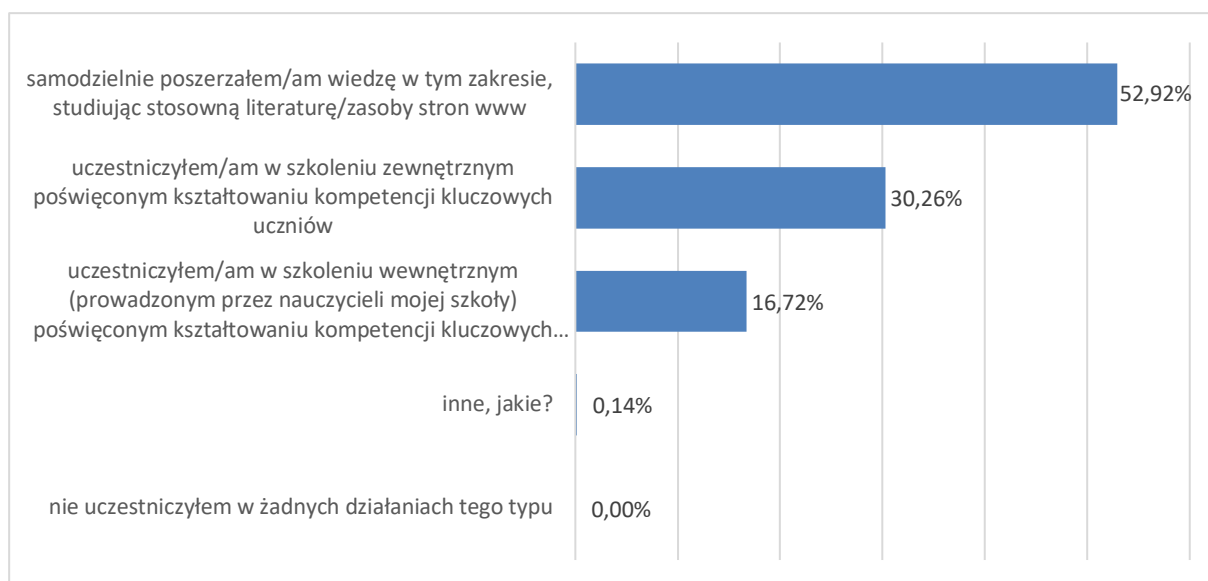
Dyrektorzy szkół, w których prowadzono badanie kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, zadeklarowali w ankietach, że posiadają pełną (32,09%), dużą (58,96%) lub dostateczną (8,71%) wiedzę na temat kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie. Jedynie 0,05% ankietowanych przyznało, że ma bardzo małą wiedzę na ten temat (Wykres 2.10.a).

Wiedzę na temat kompetencji kluczowych dyrektorzy zdobywali przez samodzielne studiowanie literatury (52,92%) lub udział w szkoleniach zewnętrznych (30,26%). Szkolenia wewnętrzne, jako źródło wiedzy na temat rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, stanowią 16,72% wszystkich wskazań dyrektorów (Wykres 2.10.b).

Wśród innych źródeł (0,14% wskazań) podnoszących wiedzę na temat rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, dyrektorzy wskazywali najczęściej wymienione wyżej szkolenia zewnętrzne i wewnętrzne oraz samokształcenie.

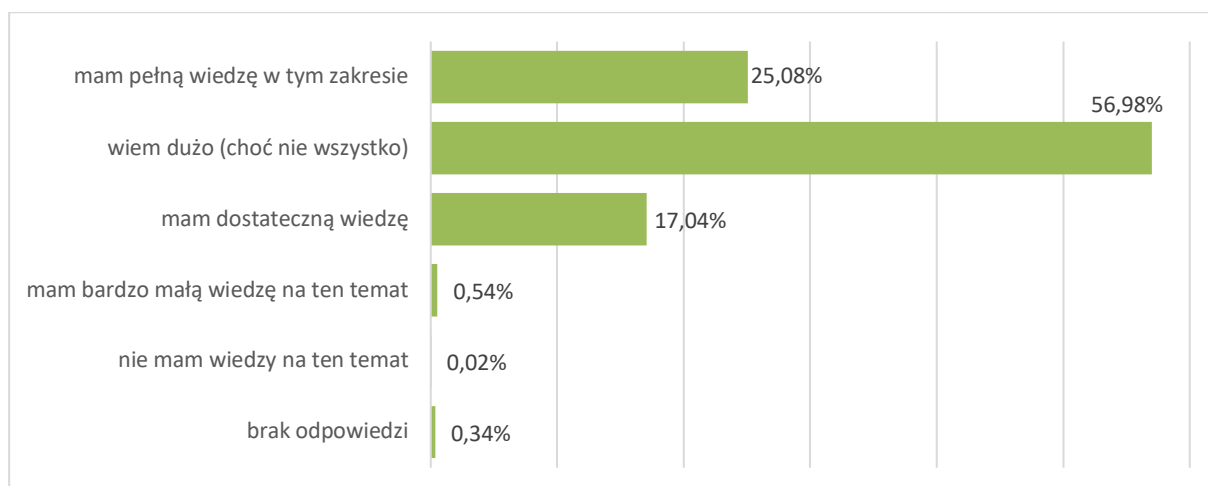

Wykres 2.10.a. (AD) Jak ocenia Pan/Pani swoją wiedzę na temat kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie?

Wykres 2.10.b. (AD) W jakich działaniach podnoszących Pana/Pani wiedzę na temat rozwijania kompetencji kluczowych uczniów uczestniczył/a Pan/Pani w tym lub poprzednim roku szkolnym?

W ankietach skierowanych do nauczycieli prowadzących zajęcia, około 25% respondentów zadeklarowało pełną wiedzę na temat kompetencji kluczowych, 56,98% stwierdziło, że wie dużo (choć nie wszystko). Swoją wiedzę na poziomie dostatecznym określiło 17,04% ankietowanych, natomiast 0,56% wskazało na bardzo małą wiedzę lub jej brak (Wykres 2.10.c).

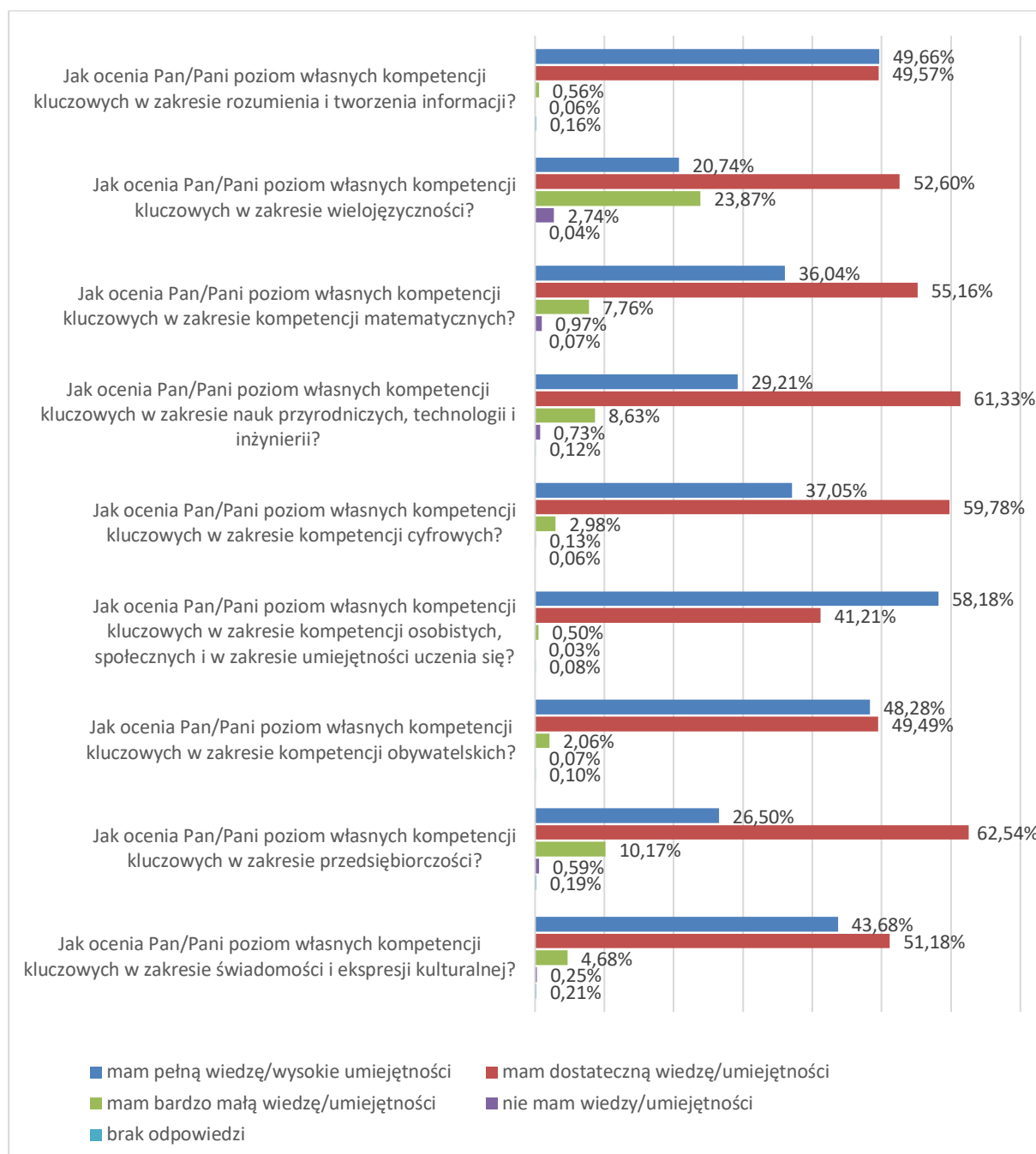

Wykres 2.10.c. (AN) Jak ocenia Pan/Pani swoją wiedzę na temat kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie?

Nauczyciele prowadzący zajęcia, odnosząc się w ankiecie do poziomu własnych kompetencji kluczowych, najwyżej ocenili swoje kompetencje osobiste, społeczne oraz umiejętności uczenia się (Wykres 2.10.d). Jako pełną lub dostateczną wiedzę/umiejętności w tym zakresie zadeklarowało 99,39% respondentów. Równie wysoko nauczyciele ocenili swoją wiedzę/umiejętności w zakresie rozumienia i tworzenia informacji (99,23% ankietowanych) oraz w zakresie kompetencji obywatelskich (97,77% badanych), a także w zakresie

świadomości i ekspresji kulturalnej (94,86%). Ponad 90% ankietowanych stwierdziło, że posiada pełną lub dostateczną wiedzę i umiejętności w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii oraz kompetencji matematycznych.

Od powyższych danych wyraźnie odbiegają wskazania nauczycieli w odniesieniu do kompetencji w zakresie wielojęzyczności. Jedynie 20,74% ankietowanych zadeklarowało pełną wiedzę/umiejętności, 52,60% dostateczną, a 23,87% bardzo małą. Niewiele wyższy poziom kompetencji deklarują nauczyciele w odniesieniu do przedsiębiorczości. Tylko 26,50% stwierdziło, że posiada pełną wiedzę w tym zakresie, 62,54% że dostateczną i 10,17% - bardzo małą.

Wykres 2.10.d. (AN) Jak ocenia Pan/Pani poziom własnych kompetencji kluczowych?

2.11. Potrzeby szkół i nauczycieli w zakresie niezbędnego wsparcia w procesie kształcenia/rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych

Wyniki badania

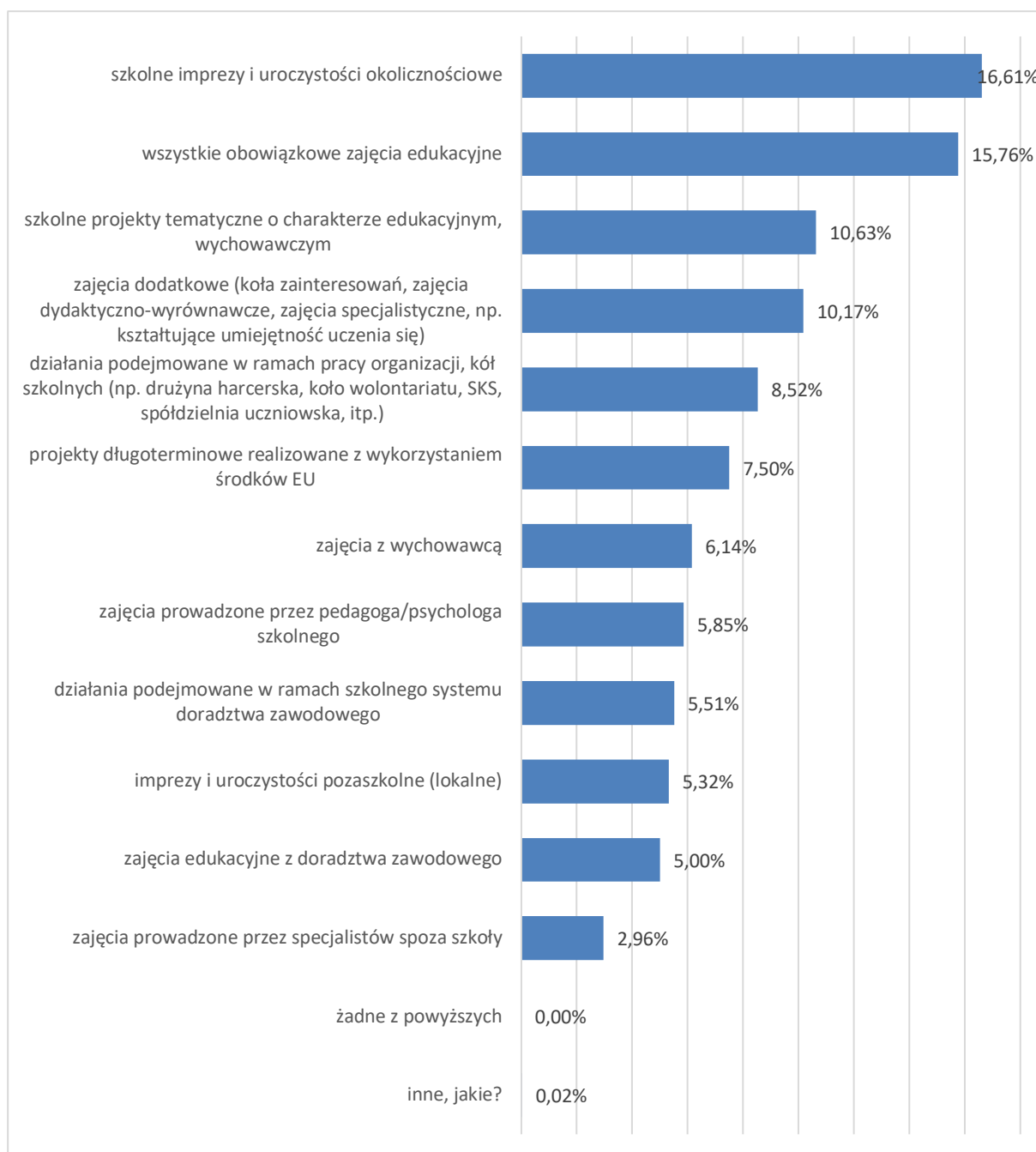
Dyrektorów szkół, w których prowadzone były obserwacje zajęć, zapytano w ankiecie: *Które z podejmowanych (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w szkole działań w największym stopniu ukierunkowane były/są na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów?*

Bardzo zbliżony odsetek ankietowanych wskazał na szkolne imprezy i uroczystości okolicznościowe (16,61%) oraz wszystkie obowiązkowe zajęcia edukacyjne (15,76%). Około 10% badanych wskazało, że są to szkolne projekty tematyczne o charakterze edukacyjnym i wychowawczym oraz zajęcia dodatkowe.

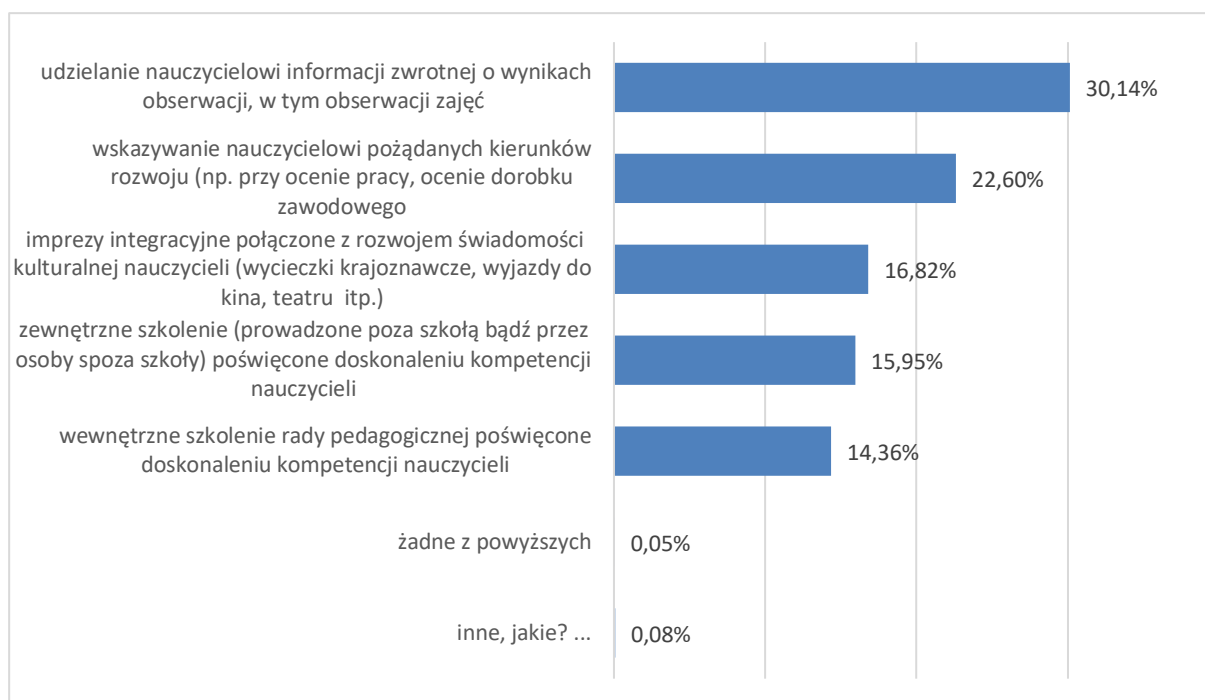
Ponad 8% wskazało na działania podejmowane w ramach pracy kół i organizacji szkolnych, 7,50% - na projekty długoterminowe realizowane ze środków UE a około 6% - na zajęcia z wychowawcą oraz zajęcia prowadzone przez pedagoga/psychologa szkolnego. Około 5% wskazań stanowią działania związane z doradztwem zawodowym, imprezy i uroczystości lokalne oraz zajęcia edukacyjne z doradztwa zawodowego. Zajęcia prowadzone przez specjalistów spoza szkoły wskazało niespełna 3% ankietowanych (Wykres 2.11.a).

W ankiecie skierowanej do dyrektorów szkół pytano również o działania podejmowane w ostatnich dwóch latach szkolnych, których celem było wspieranie nauczycieli w podnoszeniu poziomu ich kompetencji kluczowych.

Da najczęściej wskazywanych działań należały: udzielanie informacji zwrotnej o wynikach obserwacji zajęć (30,14% wskazań) i wskazywanie pożądanych kierunków rozwoju przy ocenie pracy/dorobku zawodowego (22,60%). Nieco rzadziej wymieniano: imprezy integracyjne (wycieczki, wyjścia do kina/teatru) - 16,82% oraz szkolenia zewnętrzne (15,95%) i wewnętrzne (14,36%). Wśród innych działań wymieniano grupy samokształceniowe, udział w projektach oraz samokształceniowe zebrania rady pedagogicznej (Wykres 2.11.b).

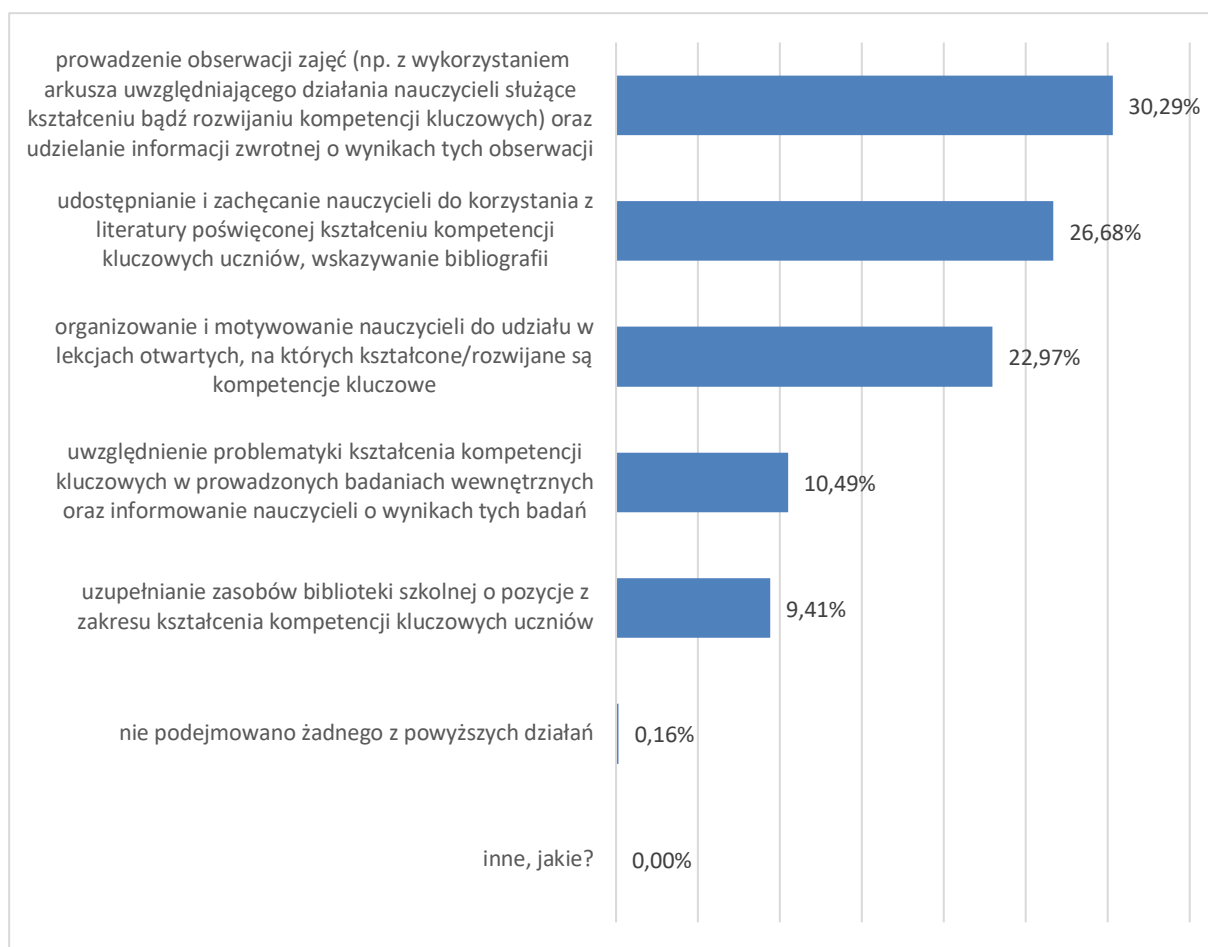
Wykres 2.11.a. (AD) Które z podejmowanych (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w szkole działań w największym stopniu ukierunkowane były/są na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów?

Wykres 2.11.b. (AD) Jakież działania podejmował Pan/Pani (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w celu wspierania nauczycieli w podnoszeniu poziomu ich kompetencji kluczowych?

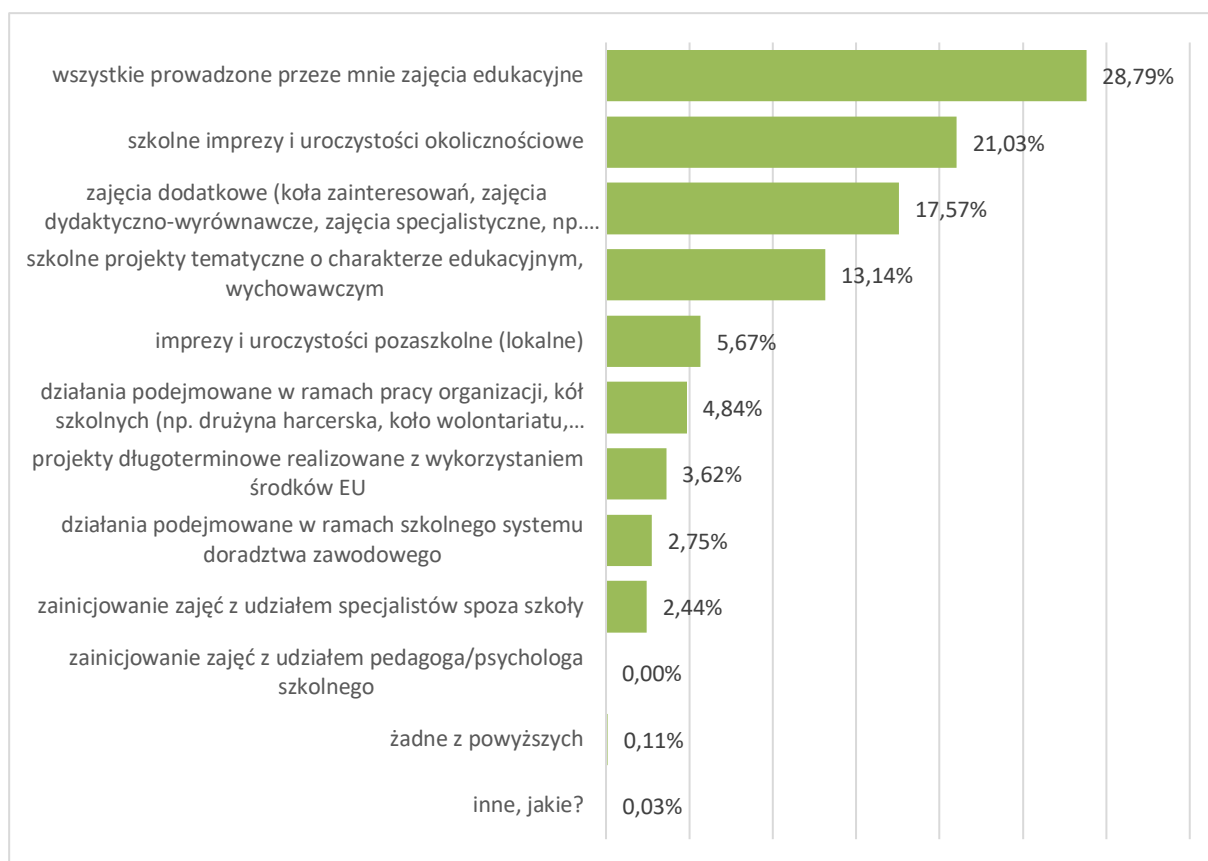
W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego, dyrektorzy również podejmowali działania wspierające nauczycieli w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów (Wykres 2.11.c). Do najczęściej wskazywanych w ankietach form aktywności w tym zakresie należały: prowadzenie obserwacji zajęć z uwzględnieniem działań nauczycieli służących kształceniu bądź rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów (30,29% wskazań), wskazywanie bibliografii i zachęcanie nauczycieli do korzystania z literatury poświęconej kształceniu kompetencji kluczowych uczniów (26,68% wskazań) oraz organizowanie i motywowanie nauczycieli do udziału w lekcjach otwartych, na których rozwijane są kompetencje kluczowe uczniów (22,97% wskazań).

Niewielu dyrektorów uwzględnia problematykę kształcenia kompetencji kluczowych w prowadzonych badaniach wewnętrznych (10,49% wskazań). Niewielu deklaruje też uzupełnianie zasobów biblioteki szkolnej o pozycje z zakresu kształcenia kompetencji kluczowych uczniów (9,41% wskazań).

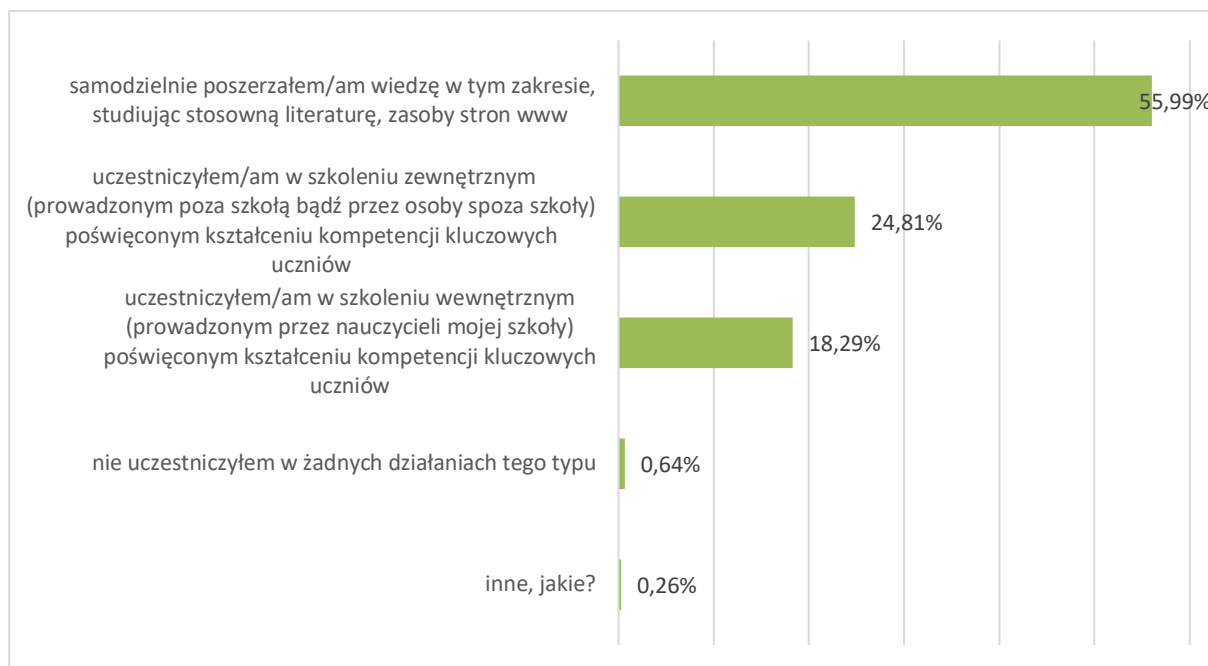

Wykres 2.11.c. (AD) Jakie działania podejmował Pan/Pani (w poprzednim i bieżącym roku szkolnym) w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w celu wspierania nauczycieli w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów?

Ponad 28,79% nauczycieli, u których prowadzono obserwacje zajęć, stwierdziło w ankietach, że wszystkie prowadzone przez nich zajęcia edukacyjne ukierunkowane są na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów. Około 21% wskazań stanowią szkolne imprezy i uroczystości okolicznościowe, 17,57% - zajęcia dodatkowe a około 13% - szkolne projekty tematyczne o charakterze edukacyjnym. Od 5,67% do 2,44% nauczycieli wskazało odpowiednio: imprezy i uroczystości lokalne, działalność kół i organizacji szkolnych, zajęć prowadzonych przez pedagoga/psychologa szkolnego, projekty realizowane z wykorzystaniem środków unijnych, działania realizowane w ramach szkolnego systemu doradztwa zawodowego oraz zajęcia realizowane z udziałem specjalistów spoza szkoły (Wykres 2.11.d).

Wykres 2.11.d. (AN) Które z podejmowanych przez Pana/Panią w poprzednim i bieżącym roku szkolnym działań ukierunkowane były/są na kształcenie kompetencji kluczowych uczniów?

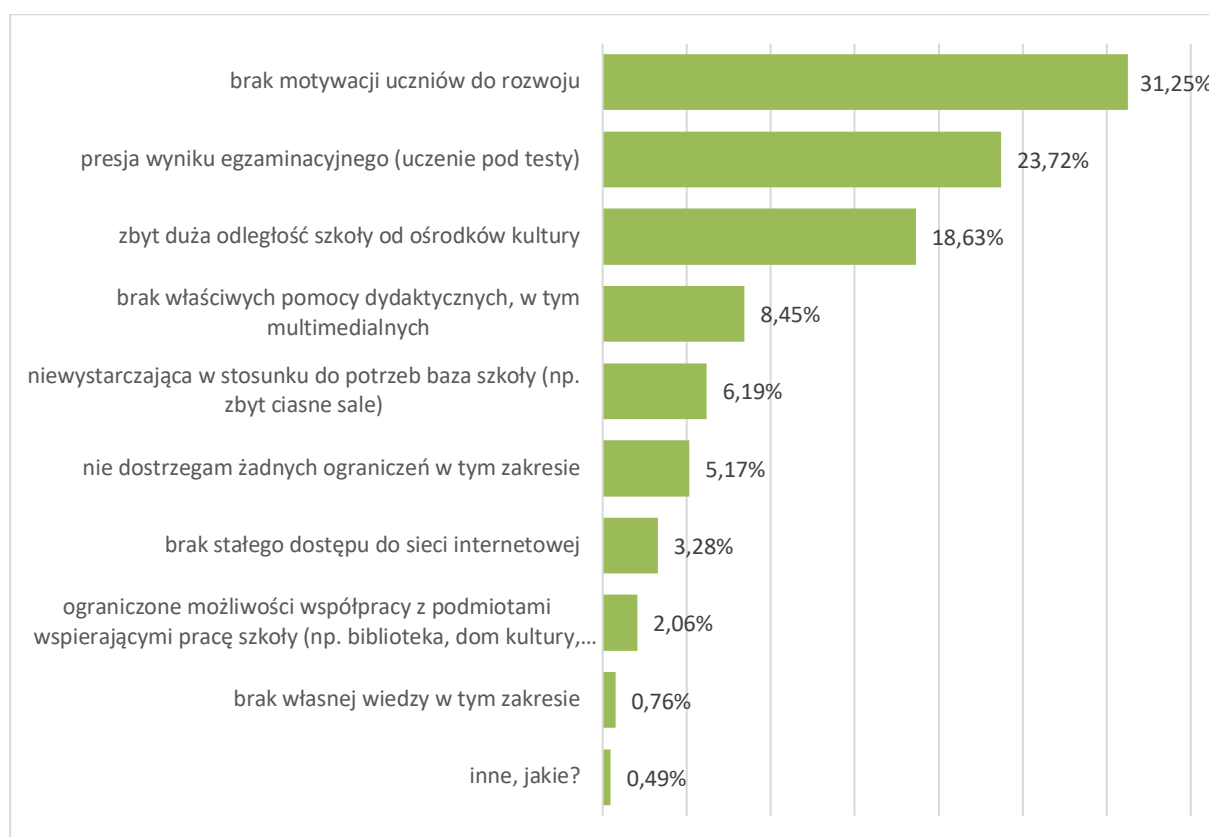

Wykres 2.11.e. (AN) W jakich działaniach podnoszących Pana/Pani wiedzę na temat kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych uczestniczył/a Pan/Pani w tym lub poprzednim roku szkolnym?

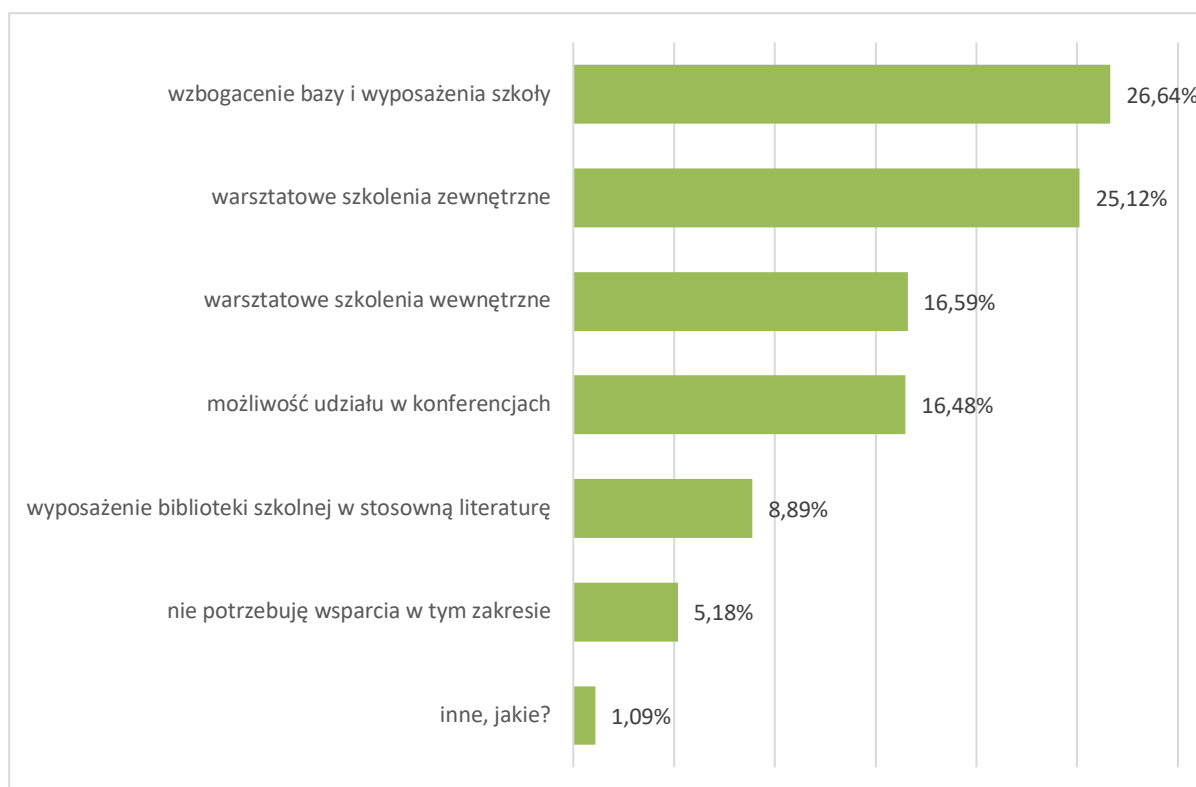
Ponad połowa nauczycieli prowadzących zajęcia, wskazała, że poszerzała swoją wiedzę na temat kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych poprzez samodzielne studiowanie stosownej literatury oraz zasobów internetowych. Niespełna 25% respondentów uczestniczyło w szkoleniach zewnętrznych prowadzonych przez osoby spoza szkoły oraz szkoleniach wewnętrznych (18,29%). Poniżej 1% ankietowanych nie uczestniczyło w żadnych działaniach tego typu lub wskazywało szkolenia zewnętrzne/wewnętrzne poświęcone kształceniu kompetencji kluczowych uczniów (Wykres 2.11.e).

Nauczyciele uczestniczący w badaniu byli pytani również o trudności jakie dostrzegają w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów (Wykres 2.11.f).

Ponad 54% respondentów stwierdziło, że wynikają one z braku motywacji uczniów do rozwoju oraz presji wyniku egzaminów zewnętrznych. Około 27% ankietowanych wskazało na zbyt dużą odległość szkoły od ośrodków kultury i brak pomocy dydaktycznych, w tym multimedialnych. Około 12% nauczycieli podało, że trudnością w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych jest niewystarczająca baza szkoły, brak stałego dostępu do Internetu oraz ograniczone możliwości współpracy z podmiotami wspierającymi szkołę. Wśród innych trudności nauczyciele wskazywali najczęściej na zbyt obszerne podstawy programowe, niewystarczającą bazę szkoły oraz brak motywacji uczniów.

Wykres 2.11.f. (AN) Jakież trudności dostrzega Pan/Pani w kształceniu i rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów?

Wykres 2.11.g. (AN) Jakiego wsparcia potrzebowałby Pan/Pani w celu zwiększenia efektywności kształcenia kompetencji kluczowych uczniów?

Zgłaszane przez nauczycieli potrzeby wsparcia, ukierunkowanego na podnoszenie efektywności procesu kształcenia kompetencji kluczowych uczniów, są konsekwencją zdefiniowanych w tym zakresie trudności. I tak, około 27% ankietowanych oczekiwałoby wzbogacenia bazy i wyposażenia szkoły, 25,12% respondentów wskazało na potrzebę udziału w szkoleniach zewnętrznych, 16,59% - w warsztatowych szkoleniach wewnętrznych, 16,48% - w konferencjach, około 9% nauczycieli wskazało na potrzebę wyposażenia biblioteki szkolnej (Wykres 2.11.g).

Wśród innych potrzeb, wymieniano najczęściej: odchudzenie podstaw programowych, wprowadzenie zmian systemowych, zwiększenie dofinansowania szkoły oraz zmniejszenie liczebności oddziałów.